

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2012

Michaela Hladká

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

Banánové děti
Michaela Hladká

Bakalářská práce
2012

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Michaela Hladká**
Osobní číslo: **H09095**
Studijní program: **B6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální antropologie**
Název tématu: **Banánové děti**
Zadávající katedra: **Katedra sociálních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Tato Bakalářská práce, zabývající se otázkami etnického cítění/směšlení mladé generace Vietnamců, žijících v České republice, především v okolí České Lípy a Pardubic. Výzkum provedu formou strukturovaných a polostrukturovaných rozhovorů, kdy se zaměřím na bibliografickou metodu. Na závěr tato nasbíraná data porovnáám v rámci jiných dat i v rámci historických faktů.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BITNEROVÁ, D., MORAVCOVÁ, M. a kolektiv. Kdo jsem a kam patřím. Praha: PASTELKA, 2005. isbn 80-902785-8-2 BROUČEK, S. Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2003 BROUČEK, S. Český pohled na Vietnamce: (mediální obraz Vietnamu, Vietnamců a vietnamství). Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2003. ISBN 80-85010-46-1 ČERNÍK, J. S vietnamskými dětmi na českých školách. Jinočany: H Jinočany: H a H, 2006. ISBN 80-7319-055-9. Česko-vietnamský zpravodaj. PRAHA, rok 2008, 2009, 2010. LEONTIYEVA, Y. Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace a kolektivních zájmů: (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové). 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. ISBN 80-7330-098-2. ŠÍŠKOVÁ, T. Menšiny a migranti v České republice. Praha: 2001. ISBN 80-7178-648-9.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Tomáš Boukal, Ph.D.

Katedra sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2011**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2012**

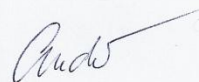
prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
532 10 Pardubice, Studentská 24

Mgr. Zbyněk Andrš, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2011

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V České Lípě dne 26. 6. 2012

Michaela Hladká

Poděkování:

Zde bych ráda vyjádřila poděkování PhDr. Tomáši Boukalovi, PhD., za ochotu, kterou mi věnoval při konzultacích ohledně psaní mé bakalářské práce a za cenné rady, které mi poskytl.

Dále bych také ráda poděkovala všem mým respondentům za ochotu při poskytování rozhovorů a v neposlední řadě své rodině, která mě při psaní práce podporovala a vytvořila mi výborné podmínky pro nerušenou práci.

Abstrakt

Předkládaná bakalářská práce se zabývá identitou druhé generace Vietnamců žijících v České republice, takzvaných „banánových dětí“. Tito dospívající lidé se potýkají s ne zcela jasným vymezením své identity. Na jedné straně žijí v domácnosti se svými rodiči, kteří jsou kulturně blízko vietnamským tradicím, mluví vietnamsky, mají hodnotový systém, který se připisuje východním kulturám. Na straně druhé navštěvují české školy, mají české kamarády, se kterými přicházejí každodenně do kontaktu a konverzují s nimi v českém jazyce. Tyto „banánové děti“ často sami tápou, zda jsou spíše Vietnamci či Češi. Tato studie si klade za cíl přiblížit smýšlení těchto mladých lidí a popsat problematiku jejich identifikace na pomezí dvou kulturně-sociálních prostředí.

Klíčová slova

Vietnamci, Banánové děti, identita, etnicita, konfucianismus

Title

Banana Children

Abstract

This bachelor thesis deals with the identity of the second generation of the Vietnamese living in the Czech Republic, so called “banana kids”. These adolescents have to cope with the fact that their identity is not clearly defined. On the one hand they are living with their parents, who are close to Vietnamese traditions, speak Vietnamese and live by a value system usually assigned to eastern cultures. On the other hand they visit Czech schools, have Czech friends, whom they encounter on daily basis and use Czech language to communicate with them. These “banana kids” are finding it difficult to decide whether they feel more like Vietnamese or Czechs. This thesis aims to provide their personal view of their identity and describe the phenomenon of identity split between two different social-cultural environments.

Keywords

Vietnamese, Banana Children, Identity, Ethnicity, Confucianism

OBSAH:

1. ÚVOD	9
1.1 Proč právě „banánové děti“	9
1.2 Výzkumné otázky	11
1.3 Informační zdroje k danému tématu	11
2. METODOLOGIE	13
2.1. Počátky výzkumu	13
2.2. Oslovování respondentů	13
2.3. Etika výzkumu	15
3. VYMEZENÍ POJMŮ	16
3.1. Etnicita, etnická příslušnost.....	16
3.2. Etnická identita.....	19
3.3. Kultura.....	21
4. HISTORIE PŘÍCHODU VIETNAMCŮ DO ČESKÉ REPUBLIKY	21
4.1. Česko-vietnamské vztahy	21
4.2. Vietnamští váleční sirotci	23
4.3. Skupiny studentů mezi lety 1950 – 1989	23
4.4. Vietnamští dělníci.....	25
4.5. Pohled majority v 60. – 80. letech 20. století	27
4.6. Situace vietnamských imigrantů po roce 1985.....	28
4.7. Vietnamci v současné České republice	29
5. „BANÁNOVÉ DĚTI“	30
5.1. „Žlutí napovrch, bílý uvnitř“	30
5.2. Jak sami sebe identifikují „banánové děti“	33
6. KONFUCIANISMUS	35
7. NÁBOŽENSTVÍ	36
8. RODIČE PŘÍSNÍ NEBO DŮSLEDNÍ?	37
9. ODLIŠNOSTI V CHOVÁNÍ ANEB TI VIETNAMCI JSOU ALE DIVNÝ	41
10. „TRADIČNÍ“ VIETNAMSKÁ RODINA	43
11. MEZIGENERAČNÍ PROBLÉMY A KONTRAINDIKACE V RODINĚ	44
12. CESTA TAM A ZASE ZPĚT	46
13. DOMA JE PRO MĚ	48
14. OTÁZKA PARTNERSTVÍ	48

15. ZÁVĚR.....	50
SEZNAM ZKRATEK:	52
POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA:.....	53
PŘÍLOHA:.....	59

1. ÚVOD

1.1 Proč právě „banánové děti“

Tématem mé bakalářské práce jsou takzvané „banánové děti“. S ohledem na možnost lepšího pochopení předmětu mého výzkumu, avšak také v zájmu stručnosti úvodní statě plně postačí strohé konstatování, že v rámci mé kvalifikační práce je zmíněný termín chápán jako označení pro potomky vietnamských přistěhovalců žijících na území České republiky, kteří více či méně přijali evropský životní styl a kulturu. Nehledě na jejich místo narození a občanství. Definicí pojmu „banánové děti“ se podrobněji věnuji v rámci páté kapitoly této práce.

Dále bych ráda uvedla, že v dnešní době můžeme o zkoumané skupině slýchat jako o druhé, tak i o jeden a půlté generaci Vietnamců. Kolektiv autorů, v čele s E. Janskou, se vymezením těchto pojmů zabýval důsledněji v rámci odborné studie.¹ Uvádí, že tyto pojmy se nejčastěji užívají v souvislosti s vietnamskými dětmi narozenými v cílové zemi (v našem případě v České republice) a těm, které do země přišli před dosažením své dospělosti. Autorský kolektiv pak vzhledem ke srozumitelnosti doporučuje pro zkoumanou skupinu užívat označení druhá generace. Jako příklad odlišné interpretace námi diskutovaných termínů je na stránkách již zmíněné studie citován M. Zhou².

Zhou uvádí, že do druhé generace lze řadit pouze ty děti, které se v cílové zemi narodily nebo do ní imigrovaly do čtyř let věku a to vzhledem ke skutečnosti, že jsou snadněji přizpůsobivější, co se týče adaptace v odlišném kulturním prostředí a v tomto smyslu jsou takřka na stejné úrovni jako jejich ne-vietnamští vrstevníci. Termínem jeden a půltá generace pak Zhou označuje děti ve věku od šesti do třinácti let. Třináct až sedmnáct let staré Vietnamce řadí do skupiny rovné s jejich rodiči, tedy do první generace.

Vzhledem k faktu, že názory v nastíněné terminologické problematice se liší napříč autorským spektrem, jsem dospěla k rozhodnutí používat pro studovanou skupinu označení „druhá generace“. Tolik pro lepší pochopení případných čtenářů předkládané práce. „Druhou

¹ JANSKÁ, Eva – PRŮŠVICOVÁ, Alena – ČERMÁK, Zdeněk. Možnosti výzkumu integrace dětí Vietnamců v Česku: Příklad Základní školy Praha Kunratice. *Geografie*, 2011, roč. 116, č. 4., s. 480-482. URL: <http://geography.cz/sbornik/wp-content/uploads/2012/01/g11-4-6janska_prusvicova_cermak.pdf> [cit. 2012-06-10].

² ZHOU, Min.: Growing Up American: The Challenge Confronting Immigrant Children and Children of Immigrants. In JANSKÁ, Eva, et al. Možnosti výzkumu integrace dětí Vietnamců v Česku: Příklad Základní školy Praha Kunratice [online]. *Geografie*, 2011, roč. 116, č. 4., s. 481. URL: <http://geography.cz/sbornik/wp-content/uploads/2012/01/g11-4-6janska_prusvicova_cermak.pdf> [cit. 2012-06-10].

generací“ budiž tedy rozuměno Vietnamci od 0 do 30 let věku, a to ti kteří žijí v České republice alespoň polovinu svého života.

Je zcela přirozené pojmenovávat a kategorizovat předměty a lidi, se kterými přicházíme každodenně do kontaktu, tedy svět kolem nás. Zpravidla se tak děje na základě vlastních či přejímaných názorů a zkušeností. Při těchto myšlenkových procesech často dochází k vytváření různorodých předsudků a stereotypů, které bývají následně paušálně aplikovány. Nejinak je tomu i u Vietnamců žijících v České republice, ostatně obraz většiny minorit konstruovaný majoritními společnostmi tímto nešvarem strádá. Jedním z často přijímaných stereotypů, které můžeme o Vietnamcích žijících v České republice slyšet je tvrzení, že jsou striktně uzavřenou skupinou, která nemá zájem o kontakt s většinovou společností. Další názor, který jsem nejednou zaslechla z řad české společnosti, paušalizoval vietnamskou menšinu jako „jednu velkou mafii“. Takovýchto názorů a dle mého přesvědčení spíše polopravd či dokonce nepravd koluje českou společností mnoho. Proto jsem si vytyčila cíl, alespoň některé z těchto stereotypů v mé práci uvést a analyzovat.

Dnes je již nanejvýš pravděpodobné, že s mladými Vietnamci budeme v budoucnu přicházet do kontaktu stále častěji a to jak v rovině osobních vztahů, tak i na různých pracovních pozicích. Na pozicích které již nebudou totožné s povoláním jejich rodičů, takzvaných „stánkařů“, a to především z důvodu dobré motivace mladých Vietnamců, co se jejich vzdělání týče. V současnosti nejsou výjimkou nadprůměrné studijní výsledky mladých Vietnamců jak na základních, tak i na středních a vysokých školách. Přičemž příčinou tohoto stavu pravděpodobně nebude jejich nadprůměrná inteligence, o tom se ovšem zmíním v následujícím textu³. I z tohoto důvodu mi přijde jako podstatné zabývat se již zmíněnými stereotypy, v zájmu lepšího soužití v blízké budoucnosti.

Mojí motivací pro volbu tohoto tématu byl také dojem z této komunity. K Vietnamcům jsem měla vždy pozitivní vztah a jejich odlišná kultura se mi jevila jako velice zajímavá a atraktivní, právě pro její odlišnost od té naší. Vždy jsem s nimi měla dobré osobní zkušenosti, tito lidé se mi zdáli jako velmi milí, vstřícní, ochotní a pracovití. Samozřejmě, že se jedná pouze o můj subjektivní pocit.

Jako další impulz na mě zapůsobilo nastěhování vietnamské rodiny do bezprostřední blízkosti mého bydliště. Nové sousedy si celá má rodina rychle oblíbila, na čemž má velký podíl neustále dobře naladěná „paní Vietnámková“ (matka), ostatně jak je u vietnamských obchodníků dobrým zvykem, na rozdíl od tuzemských zvyklostí. Na tomto místě musím

³ Viz. kapitola 6.

osvětlit genezi familiárního oslovení „paní Vietnámková“. Příčina byla naprosto prozaická. Původně jsme totiž neznali příjmení oné rodiny, a proto se rychle ujalo zmíněné zjednodušené označení, avšak po tom, co jsme ho po nějaké době sousedského soužití zjistili, se nic nezměnilo. Jednak bychom nejspíš měli problém s výslovností a potom ke změně již nebyl důvod, pojmenování „Vietnámkovi“ se totiž ujal nejen v rámci mé rodiny, ale i v širším okruhu mých přátel.

Právě tato rodina mi hned v úvodu mého bádání pomohla vyvrátit některé stereotypy, které se často paušálně uvádí ve vztahu k vietnamské komunitě. Jedná se například o již zmíněnou nechuť začlenit se, která této rodině rozhodně není blízká. Široké okolí udržuje s touto rodinou přátelské vztahy. „Vietnámkovi“ tu a tam navštíví i kulturní akce, které se ve čtvrti kde společně bydlíme, pořádají. Matka se akcí nezúčastňuje vzhledem ke své pracovní vytíženosti, o čemž budu referovat podrobněji v jedné z následujících kapitol.⁴

1.2 Výzkumné otázky

Hlavní smysl a přínos mé práce spatřuji v nalezení odpovědi na následující výzkumnou otázku: Je identita „banánových dětí“ vietnamská či spíše česká (případně evropská), eventuálně v jakém vztahu jsou k sobě tyto identity?

Ovšem již na začátku musím podotknout, že odpověď nebude a pravděpodobně ani nemůže být zcela jednoznačná. Otázka určování identity není jednoduchá a téměř nikdy nemůže být jednoznačná. Teorie týkající se vymezení pojmu „identita“ se pochopitelně více či méně různí. Její definování, charakteristiku a různé postoje autorů vylíčím v kapitole 3, věnované vymezení pojmů použitých v předkládané práci.

Odpověď na výzkumnou otázku jsem se převážně snažila nalézt ve výpovědích vietnamských respondentů, přičemž mě hlavně zajímalo, kým se cítí být, jak sami sebe identifikují.

1.3 Informační zdroje k danému tématu

Vietnamci žijí v České republice více než 60. let.⁵ Pohyb cizinců (a tedy i Vietnamců), jejich počet a další statistická data nasbíraná na území České republiky

⁴ Viz. kapitola 8.

⁵ MARTÍNKOVÁ, Šárka. Česko-Vietnamské vztahy. In ČERNÍK, Jan – IČO, Ján – KOCOUREK, Jiří (ed.) [et al.] *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. vyd. Jinočany: H&H Vyšehradská, 2006. str. 85.

monitoruje Český statistický úřad⁶, Ministerstvo vnitra⁷ a Ministerstvo práce a sociálních věcí⁸ dohlíží na integraci cizinců, přičemž vypracovává projekty, které těmto cizincům se začleněním pomáhají, popřípadě informuje o migraci, možnostech azylu a jiném.

Jedním z autorů, který se vietnamskou problematikou zabývá podrobněji, je etnolog Stanislav Brouček, který napsal několik publikací, článků a statí na toto téma. Tento autor prostřednictvím své tvorby pojednává o prvopočátcích příchodu Vietnamců do České republiky, jejich každodenním životě a kultuře. Jeho práce mi hlavně v začátcích velmi pomohly k základnímu pochopení této problematiky. K lepšímu přehledu ohledně zkoumané problematiky mi dopomohl například Broučkův článek *Historie imigrace z Vietnamu do českých zemí*⁹.

Další velmi přehlednou publikací, která přispěla k vylepšení mého přehledu, je sborník „*S Vietnamskými dětmi na českých školách*“.¹⁰ Jednotliví autoři zde prostřednictvím svých studií líčí téměř všechny základní i podrobnější informace týkající se Vietnamu, vietnamské kultury a hlavně Vietnamců žijících v České republice. Můžeme se zde dočíst o historii příchodu Vietnamců do České republiky, jejich životě v hostitelské zemi a za zvláště cenné považuji předkládané postřehy a zkušenosti pedagogických pracovníků mateřských, základních a středních škol, kteří mají zkušenosti s mladými vietnamskými studenty.

Zajímavým pramenem pro kohokoli se zájmem o vietnamskou problematiku je elektronický zdroj, webová stránka občanského sdružení Klubu Hanoi¹¹. Tato stránka byla vytvořena pro všechny, kteří se zajímají o kulturu, historii, tradice a život vietnamské menšiny v České republice. Je zde množství článků na dané téma psaných jak odborníky, tak i širokou, laickou veřejností, která má s tématem zkušenosti či pouze vyjadřuje své postřehy ze života. V neposlední řadě jsou pisateli samotní Vietnamci včetně „*banánových dětí*“.

Ve své práci jsem také čerpala z několika článků z databáze webu *www.jstor.org*¹². Konkrétní informace o vietnamských imigrantech žijících v jiných částech světa (hlavně v USA) jsem použila ke komparaci s daty a zkušenostmi získanými v České republice.

⁶ Český statistický úřad [online]. c2012, poslední revize 22.6.2012 [cit.2012-06-23]. URL: <<http://www.czso.cz/>>.

⁷ Ministerstvo vnitra České republiky [online]. c2010, poslední revize 23.6.2012 [cit.2012-06-23]. URL: <<http://www.mvcr.cz/>>.

⁸ Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. poslední revize 23.6.2012 [cit.2012-06-23]. URL: <<http://www.mpsv.cz/cs/>>.

⁹ BROUČEK, Stanislav. *Historie imigrace z Vietnamu do českých zemí* [online]. [cit.2012-06-23]. URL: <http://cizinci.mpsv.cz/files/clanky/107/vietnamska_etnika.pdf>.

¹⁰ ČERNÍK, Jan – IČO, Ján – KOCOUREK, Jiří (ed.) [et al.] *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. vyd. Jinočany: H&H Vyšehradská, 2006.

¹¹ Klub Hanoi [online]. poslední revize 24.6.2012 [cit.2012-06-24]. URL: <<http://www.klubhanoi.cz/>>.

¹² Americký on-line systém který archivuje akademické texty, články, publikace.

Zdrojů by se samozřejmě dalo uvést mnohem více. Mým cílem ovšem bylo vyzdvihnout ty, které mi nejvíce pomohli v počátcích mého výzkumu, kdy mi osvětlili základní otázky týkající se mnou zvoleného tématu.

2. METODOLOGIE

V každém oboru je důležitá metodologie, antropologii nevyjímaje. V této kapitole tedy popíši, jak jsem postupovala v terénu, které metodologické postupy jsou pro můj výzkum vhodné a tudíž jsem se je pokusila aplikovat. Zmíním se také o mém postavení v terénu, o sběru konkrétních dat. Závěrem této kapitoly popíši také etiku výzkumu.

2.1. Počátky výzkumu

Výzkum probíhal v několika etapách, přičemž jednu od druhé nelze zcela jasně oddělit.

Počátky samotného mého výzkumu se datují do roku 2010, když jsem započala přípravnou fázi. Ta spočívala ve vyhledávání dostupné literatury k danému tématu. Poté následovalo studium odborné literatury, abych se o problematice dozvěděla základní informace.

Následně jsem se začala poohlížet v samotném terénu, pátrala jsem, zda je vůbec možné do komunity proniknout, případně zda bude ochotna poskytovat mi potřebné informace. Dospěla jsem k názoru, že možnosti výzkumu daného tématu jsou reálné a proto jsem započala se samotnou kompilací mé kvalifikační práce. Musím uvést, že jsem s navázáním prvních kontaktů neměla v podstatě žádný problém, právě díky již dříve zmíněné rodině, která se přistěhovala do mé blízkosti a se kterou jsem se brzy spřátelila.

2.2. Oslovování respondentů

Velmi důležitá byla příprava v podobě vybudování si určité vzájemné důvěry a to z počátku hlavně u mé informátorky¹³.

Ta mi s proniknutím do komunity velmi pomohla, seznámila mě se svou rodinou a později mi poskytla kontakty na další své vietnamské kamarády a známé. Tyto respondenty

¹³Respondent, R-10.

jsem oslovovala primárně na sociálních sítích a později jsem si s nimi sjednala osobní schůzky, případně s nimi hovořila přes Skype.

S budoucími respondenty jsem nejprve uskutečňovala tzv. pilotní rozhovory, po kterých následovaly předem připravené polostrukturované diskuse. Pilotní rozhovory jsem dělala z prostého důvodu a to abych zjistila, zda jsou dotazovaní pro můj badatelský záměr vhodnými kandidáty. Tedy zda odpovídají kritériím, například věkovým, které jsem si pro práci stanovila. Prostřednictvím pilotní části rozhovoru jsem respondenty vyzývala, aby mi ve stručnosti popsali svůj dosavadní život, zda studují, či pracují, jejich věk, místo narození a jiné klíčové informace. Druhou část interviu jsem vedla metodou polostrukturovaného rozhovoru, jak jsem již uvedla. Měla jsem tedy připravenou osnovu otázek, které jsem dotazovaným pokládala a ti se od nich více či méně tematicky odkláněli.

U většiny respondentů se rozhovor uskutečnil retrospektivní metodou, kdy jsem je nechala vyprávět jejich životní příběhy od současnosti do minulosti. Do vyprávění jsem jim nijak nezasahovala, nechala jsem je říkat to, co oni sami považovali za důležité. Naznačený přístup se mi osvědčil, a několikrát mi pomohl upřesnit či doplnit odpovědi na předem připravené otázky, kdy jsem ve výpovědích respondentů neměla vždy úplně jasno.

Během rozhovorů vyšlo najevo, že na některé předem připravené otázky nelze zcela jednoznačně odpovědět. Vyzvala jsem tedy respondenty, aby mi v zájmu lepšího porozumění vyjádřili některé své odpovědi prostřednictvím stupnice od jedné do pěti (přičemž stupeň jedna korespondoval s odpovědí: „*Zcela souhlasím.*“, stupeň pět s odpovědí: „*Zcela nesouhlasím.*“). Tato škála pomohla nejen mě, a to k lepší analýze výpovědí, ale i samotným Vietnamcům s vyjádřením své sebe-identifikace. Této metody jsem využila převážně v otázkách typu: „*Kým se cítíš spíše být? Vietnamcem nebo Čechem?*“ „*Kde se cítíš být doma?*“ apod.

Délky rozhovorů se pohybovaly většinou mezi hodinou až hodinou a půl. Interview probíhala na různých místech, podle přání a potřeb respondenta. Schůzky tak probíhaly v Univerzitní knihovně, v kavárnách atp. Při výběru respondentů jsem nebrala v úvahu, zda studují, pracují či jsou nezaměstnaní. Jak jsem již uvedla v úvodu, kritériem pro mne byl věk, který jsem si na začátku vytyčila mezi 10 až 30 rokem, přičemž délka pobytu v České republice přesáhla alespoň polovinu jejich života.

Mými respondenty bylo sedm vietnamských dívek a tři chlapci, ve věku mezi 17 a 27 lety. V práci uvedu i zkušenosti se dvěma vietnamskými dětmi (dívka 5 let, chlapec 6 let), se kterými jsem sice nevedla cílené rozhovory, ale některé informace plynoucí z pozorování jejich chování a reakcí na různé podněty mohou být pro tuto práci přínosné.

Během rozhovorů jsem pro uchování dat používala nahrávací zařízení, diktafon. Výpovědi jsem si poté přepisovala. Dva rozhovory se uskutečnily pomocí aplikace Skype, ty jsem si taktéž nahrávala.

Při práci sociálního antropologa je velmi důležitá metoda zúčastněného pozorování.¹⁴ Bohužel jsem neměla příležitost dostat se na tradiční vietnamskou oslavu, ačkoli mi to bylo nabízeno. V době konání oslavy narozenin, na kterou jsem byla pozvána, jsem byla indisponována, a to vzhledem k náhlé nemoci. Poté se mi již podobná příležitost nenaskytla. Nicméně jsem navštívila párty, na které byla jak majorita, tak několik málo Vietnamců, mezi nimi i jedna z mých respondentek¹⁵. Má účast se ukázala jako dobrý krok, protože se mi potvrdilo, že výpovědi respondentů na některé z mých otázek mohou být zkreslené. Například ona respondentka se chovala jinak, než vyplývalo z její předchozí výpovědi. Z rozhovoru, který jsem s ní vedla, bylo patrné, že žije velmi spořádaným, konzervativním životem, do kterého nepatří „poflakování se“ s kamarády a konzumace alkohol už rozhodně ne. Když jsem se s ní později setkala na zmíněné party mezi jejími vrstevníky, tak mě zarazilo, jak bezprostředně se chovala, řekla bych až výstředně. Mluvila sprostě, pila hodně alkoholu a byla středem pozornosti. Což se absolutně neslučovalo s mojí představou, kterou jsem přijala na základě předchozího rozhovoru. Mohu se pouze domnívat, že odpovídala tak, jak by si přáli její rodiče.

2.3. Etika výzkumu

Prvním etickým kritériem, které jsem při své práci aplikovala, byl princip anonymity respondentů. Již v počátcích, kdy jsem oslovovala mé respondenty, jsem jim oznámila, že nechtějí-li, neuvedu jejich jméno. Ačkoli jsou mi známa jména všech respondentů, ani jeden z nich si nepřál, abych v práci uváděla jeho jméno. Někteří z nich mi přiznali, že vypovídali jinak, než by si přáli jejich rodiče, případně prarodiče a proto tedy požádali o anonymitu. Abych chránila soukromí účastníků výzkumu a nenarušila autenticitu jejich výpovědí, rozhodla jsem se jednotlivým respondentům přidělit označení v rozmezí R1 až R10¹⁶.

Další zásadou, kterou jsem dodržovala, bylo uvedení respondentů do problematiky. Popsala jsem jim cíle, které jsem si stanovila, nastínila jsem jim průběh rozhovoru a až poté jsem očekávala jejich souhlas s poskytnutím výpovědí, přičemž se jednalo pouze o ústní

¹⁴ MURPHY, Robert. *Úvod do sociální a kulturní antropologie*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. s. 221.

¹⁵ Respondentka, R-9.

¹⁶ Viz tabulka č.1.

souhlas. S tímto principem neměli mnou oslovení Vietnamci problém, po objasnění tématu práce mi všichni, až na jednu slečnu, rozhovor poskytli. Zmíněná slečna neměla zájem se mnou spolupracovat, mohu se pouze domnívat, dle krátké komunikace, ve které leccos naznačovala, že poskytnout rozhovor je proti přání jejích rodičů.

Zásadní pro mne bylo sepsat práci takovým způsobem, aby nikterak nepoškodila mé respondenty, což vyplývá z předchozích řádků. Přihlédla jsem také k možnosti, že potenciaálními čtenáři mé práce mohou být samotní respondenti, proto jsem se snažila, aby se po případném přečtení neurazili či se necítili dotčeni mými závěry.

V neposlední řadě jsem se snažila dodržet základní zásadu, která je podle mne univerzální pro veškeré lidské jednání: „*Nečiň druhým to, co nechceš, aby činili oni tobě.*“.

O profesní etice sociálního antropologa se můžeme dočíst kupříkladu ve stanovách *České asociace pro sociální antropologii*¹⁷.

3. VYMEZENÍ POJMŮ

V této kapitole se chci věnovat vymezení pojmů, které v předkládané bakalářské práci zmiňuji. Většinu z nich je více než obtížné jednoznačně definovat a to s ohledem na množství možných výkladů, lišících se napříč vědeckou obcí. Změny v jejich interpretaci má na svědomí také neustálý vývoj oboru Sociální antropologie. Vzhledem k uvedeným skutečnostem jsem se rozhodla při definování jednotlivých pojmů uvádět více často odlišných výkladů. Možnost jejich komparace přenechám na případném čtenáři.

3.1. Etnicita, etnická příslušnost

O uchopení termínu *eticita* se po dlouhá léta pokoušelo a dosud pokouší mnoho autorů. Tudíž není možné uvést jeho jednoznačnou definici, kterou by bylo možné tesat do kamene. Pojem *eticita* je pochopitelně jedním z těch, které jsou pro tuto práci takřka klíčové, proto následující řádky věnuji možnostem jeho uchopení.

V minulosti byla *eticita* v sociální antropologii chápána jako soubor biologických, lingvistických, kulturních a náboženských kritérií. Tato teorie je ovšem dnes již překonána.¹⁸

V 60. letech 20. století přestává být *eticita* spojována s určitou kulturou. „*Až do*

¹⁷ CASA online [online]. poslední revize 24.6.2012 [cit.2012-06-24]. URL: <<http://www.casaonline.cz/>>.

¹⁸ BROUČEK, Stanislav – CVEKL, Jiří – HUBINGER, Václav [et al.]. Základní pojmy etnické teorie. *Český lid*, 1991, roč. 78, č. 4, s. 244.

šedesátých let se ve vědecké komunitě běžně předpokládal úzký překryv mezi kulturou a etnicitou, či dokonce mezi kulturou a národností.“¹⁹

Za zmínku stojí také skutečnost, že o *etnicitě* často slýcháme ve spojení s komentářem, popisem konfliktu. Jistě se nebude jednat o náhodu. Zvýšené vnímání *ethnicity*, mnohdy uměle vyvolané a zneužívané, bývá též příčinou moderních konfliktů (např. války v 90. letech 20. století na území bývalé Jugoslávie). Ovšem jak uvádí Thomas Eriksen, *eticita* s sebou nemusí nutně nést konflikt. Může se projevovat v každodenním životě a to zcela poklidným způsobem.²⁰

Eriksen dále zmiňuje pojem *etnická skupina*. Označení se nejčastěji používá pro minoritní společnost, která se určitým způsobem odlišuje od majoritní. „*Etnicita se týká vztahů mezi skupinami, jejichž členové považují příslušníky jiných skupin za kulturně odlišné.*“²¹ Krom toho také uvádí, že jakákoli identita a jakékoli společenství zakládají sami o sobě předpoklad své odlišnosti od ostatních. Tuto situaci demonstruje na případu společenství v Karibiku, Trinidadu. Zde vedle sebe mimo jiné žijí dvě etnické skupiny, Afričané a Indové. Společným soužitím tyto dvě skupiny získávaly stále více společných znaků, jakými mohou být jazyk, pohled na svět a další. Čím více společných rysů získávaly, tím spíše si začaly uvědomovat svou rozdílnost²². Paradoxem tedy je, že ačkoli mají více společného než dříve, o to více se dostávají do konfliktu a navzájem si konkurují. Což se kupříkladu projevuje bojem o nedostatkové zdroje, kupříkladu o možnost zaměstnání. Z tohoto je patrné, že *eticita* souvisí s rozdíly, které vznikají mezi skupinami. Rozdíly mohou být rozličné povahy: náboženství, jazyk, kulturní zvyky, styl života a mnoho dalších. „*Etnicita tedy vzniká tam, kde se skutečné životní rozdíly stírají.*“²³ Na závěr tohoto odstavce je příhodné zmínit, že etnické hranice se ne vždy rovnají těm kulturním, jak jsem již jednou zmínila v předchozím textu. Svou kulturní či etnickou odlišnost skupiny upřednostňují pouze tehdy, mají-li z toho nějaké výhody, v opačném případě chtějí stejná práva jako skupiny ostatní a usilují o rovnocenné zacházení.²⁴

Mnoho členů minorit si nepřeje vystupovat a prezentovat se na veřejnosti právě jako menšina, o tomto jsem mluvila s několika mými respondenty. Zdůrazňovali právě fakt, že

¹⁹ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Antropologie multikulturních společností: Rozumět identitě*. 1. vyd. Praha: Triton, 2007. s. 99.

²⁰ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie: Příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. s. 316.

²¹ Tamtéž.

²² ERIKSEN, Thomas Hylland. *Antropologie multikulturních společností: Rozumět identitě*. 1. vyd. Praha: Triton, 2007. s. 17.

²³ Tamtéž s.19.

²⁴ Tamtéž.

ačkoli se to navenek může zdát jinak, velmi usilují o maximální nenápadnost a začlenění se do majoritní společnosti. Mladí Vietnamci z řad mých respondentů mluvili i za své rodiče, kteří se dle nich snaží o to samé. Velkou bariérou je pro jejich rodiče jazyk, který mnoho z nich neovládá tak, jak by si přáli a tímto jsou stigmatizováni pro další začleňování do majoritní společnosti. Ovšem je tu ještě druhá stránka věci, otázka je, kdo s kým nechce komunikovat, kdo je uzavřený sám do sebe. Trefně tuto problematiku vystihla Eva Pechová: „*Někteří vietnamští známí říkají, že jsme to spíš my Češi, kdo si dlouho nikoho nepouštějí k tělu.*“²⁵. Jak Pechová dále uvádí, to že se dva cizí lidi potkají na ulici a jen tak spolu zavedou řeč, je typický příklad spíše pro Vietnam než pro Českou republiku.²⁶

Etnické uvědomění může vznikat na základě pokrevních pout, společných předků, může se vázat k určité geografické poloze a historickému kontextu.

Téměř všichni respondenti sdíleli názor ohledně „své vlasti“, vlasti svého původu, za kterou považují Vietnam, ačkoli tam třeba ani nikdy nebyli, nenarodili se tam a ani tam nechtějí žít. Pouze jedna z respondentek bez zaváhání uvedla, že za svoji vlast považuje Českou republiku. Vypovídala i o tom, jak je tu a tam rozhořčená, z:

*„...hloupých narážek spolužáků a kamarádů. V České republice jsem se narodila, mluvím česky, žiju jako Čech, až na jiné vzhled se ničím neliším a přesto skoro každý den musím poslouchat pitomý narážky o šikmých očích, psech k večeři a podobně. Tedy většinou tyto narážky slyším od svých přátel, nemyslí to špatně, nechtějí mě urazit, ale když to slyším pořád dokola, tak už to fakt není zábavné.“*²⁷.

Na závěr nutno dodat, že etnicitu není možno zaměňovat s etnickou příslušností. Etnická příslušnost je v české společnosti chápána jako sounáležitost jedince s určitým etnickým společenstvím.²⁸

²⁵ PECHOVÁ, Eva. In POLANSKÁ, Jitka – KADLECOVÁ, Markéta. *Banánové děti a jejich milující rodiče* [online]. [cit. 2012-06-10]. URL: <<http://clovekvtisni.cz/index2.php?id=143&idArt=730>>.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ Respondentka, R-2.

²⁸ BROUČEK, Stanislav – CVEKL, Jiří – HUBINGER, Václav [et al.]. *Základní pojmy etnické teorie. Český lid*, 1991, roč. 78, č. 4, s. 241.

3.2. Etnická identita

Identitu si lidé utvářejí již od útlého dětství, už okolo třetího roku začínají děti sami o sobě mluvit v první osobě. Následný vývoj *identity* pak probíhá po celý život. Velmi důležité je ovšem formování *identity* právě v období dětství a dospívání. V této době je již člověk schopen určité sebereflexe, která ho předurčuje k tomu, aby si sám určoval svou *identitu*. V brzkém věku je *identita* pravděpodobně nejpružnější, proto je její formování poměrně snadné.²⁹

Problémy potomků přistěhovalců jsou obdobné, ať se jedná o mladé Vietnamce v České republice nebo například mladé Alžírany ve Francii. Mohou zažívat takzvanou krizi *identity*. Vietnamští rodiče jsou silně ovlivněni vietnamskou kulturou, jejich děti ale často tápou mezi vietnamskou a českou. Jsou bilingvní, komunikují většinou ve dvou jazycích, s rodiči vietnamsky, s přáteli a hlavně ve škole většinou česky.

Konceptem *identity* se zabýval v 50. letech 20. století, v této práci již několikrát citovaný E.H.Eriksen. Dle jeho teorie je vývoj *identity* dán vzájemným působením biologických, psychosociálních a kulturních faktorů. Ty vycházejí ze zkušeností z dětství a ze zkušeností které jedinec získá během svého života dospělého jedince.³⁰

Na konci 60. let 20. století začali antropologové pohlížet na studium *identity* poněkud odlišným způsobem, nežli tomu bylo do této doby. Jedním z nejvýznamnějších autorů této doby byl antropolog Fredrik Barth. V roce 1969 publikoval knihu *Ethnic Groups and Boundaries*. Do této knihy přispělo několik skandinávských antropologů, kteří svými tezemi trvale přispěli k odlišnému pohledu na identifikaci. Než Barth tuto knihu vydal, tak se o skupinové identitě uvažovalo vždy jako o pevně dané. Barth a jeho kolegové naopak hlásali, že hranice mezi skupinami nejsou tak pevně dané, jak se doposud zdálo. Jako základní tezi autoři předkládají myšlenku, že mezi kulturou a *etnickou identitou* neexistuje přímý vztah.³¹ Eriksen k tomu navíc dodává: „Často bývají variace uvnitř jedné skupiny mnohem větší, než systematické rozdíly mezi několika skupinami.“³²

²⁹ MACEK, Petr. Psychologický výzkum identity: Vyčerpané nebo nevyčerpatelné téma. In BLATNÝ, Marek (Ed.). *Metodologie psychologického výzkumu: Konsilience v rozmanitosti: Sborník z konference Sociální procesy a osobnost*. 1. vyd. Praha: Academia, 2006. s. 75.

³⁰ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Antropologie multikulturních společností: Rozumět identitě*. 1. vyd. Praha: Triton, 2007. s. 124.

³¹ Tamtéž. s. 66.

³² Tamtéž. s. 67.

Sociolog Jan Jandourek chápe *indentu* jednak jako „*Hluboký pocit vlastní totožnosti založený na prožívání vlastní komunity. (Jakým člověkem jsem, a čím se liším od druhých)*.“ nebo též jako „... *ztotožnění jedince se svými životními rolemi. Souhrn sociálních rolí.*“³³

Složitost *sebe-identifikace* se dále pokusím popsat na příkladu zprávy vydané Ministerstvem práce a sociálních věcí (dále jen MPSV) z roku 2006. Zpráva MPSV pojednává o Romech a doslova se v ní říká že:

„ *Za Roma považujeme takového jedince, který se za Roma sám považuje, aniž by se nutně k této příslušnosti za všech okolností hlásil/a, nebo je za Roma považován významnou částí svého okolí na základě skutečných či domnělých (antropologických, kulturních nebo sociálních) indikátorů*“.³⁴

Na jedné straně je tento pohled přínosný, snaží se zohlednit oba aspekty identity (vnitřní i vnější). Na druhou stranu nám tento výklad umožňuje jednu nebo druhou variantu vyloučit (což je patrné ze spojky nebo). Ze zprávy je ovšem zřejmé, že tuto konstrukci MPSV vytvořilo pouze z vnějšího pohledu. Jak se ve zprávě uvádí, autoři tohoto textu neoslovovali samotné Romy. Tudíž není jasné, jestli se s tím samotní Romové ztotožňují.³⁵ Jak uvádí Viera Bačová, je rozdíl mezi tím, za co se konkrétní jedinec sám považuje, a mezi tím, za co ho považují ostatní.³⁶ Při Sčítání lidí, domů a bytů v roce 2011 v České republice se k romské národnosti, včetně kombinací s jinou národností, přihlásilo pouze přes 13 000 osob.³⁷ Nicméně je známo, že obyvatel s romským původem žije v České republice dle oficiálních odhadů 150 000 až 300 000.³⁸

V dnešní době je velmi patrné intenzivní hledání a vytváření identit, a to na individuální, skupinové, náboženské, názorové či kulturní rovině, ale i celé řadě dalších úrovní. Otázky identity ale vyvstávaly i dávno v minulosti. Z konce 14. století pochází tzv. literární „dialog s Evropou“, který relativizuje evropskou identitu. Jedná se o staročeskou

³³ JANDOUREK, Jan. Sociologický slovník. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. s. 104-105.

³⁴ *Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti* [online]. [cit. 2012-06-25]. URL: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/3043/Analyza_romskych_lokalit.pdf> s.10.

³⁵ RŮŽIČKA, Michal – HENIG, David. „Identita“ v sociálním výzkumu. In HOFÍREK, Ondřej – MAREŠ, Petr (eds.). *Sociální reprodukce a integrace: Ideály a meze: Sborník z konference*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav a Institut pro výzkum reprodukce a integrace společnosti, 2007. s. 234-236.

³⁶ BAČOVÁ, Viera. *Etnická identita a historické zmeny: Štúdia obyvateľov vybraných obcí Slovenska*. 1. vyd. Bratislava: Veda, 1996. s. 37.

³⁷ MORÁVKOVÁ, Štěpánka – RADOLFOVÁ, Marie. *Počet obyvatel vzrostl, změnila se jejich* [online]. [cit. 2012-06-25]. URL: <[http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/7D002A581B/\\$File/1804120106_09.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/7D002A581B/$File/1804120106_09.pdf)>.

³⁸ *Romská národnostní menšina | Vláda ČR* [online]. c2009, poslední revize 26.5.2012 [cit.2012-06-25]. URL: <<http://web2006.vlada.cz/scripts/detail.php?id=16149>>.

„Kroniku o Bruncvíkovi“, která popisuje cestu českého knížete a rytíře Bruncvíka. Vypráví o Bruncvíkově nešťastné plavbě, kdy bouře zahнала jeho koráb k ostrovu s magnetovou horou, odkud nebylo možno úniku. Bruncvík se tehdy ocitl na rozhraní Evropy, Asie a Afriky. Na ostrově se setkal s mořskou pannou, jež se jmenovala Europa. Bruncvík ji oslovil: „*Jsi stvoření zlé nebo dobré?*“ ptal se jí. Europa mu na to odpověděla: „... *jsem tak, jak mě vidíš, ani zlé, ani dobré*“. Dále se jí ptal, zda je ochotna pomoci mu v případě útěchy, když je tak daleko od domova. Načež mu Europa odpověděla: „*Časem můžeš, časem nemůžeš*“. Jak tedy zmiňuje autor Petr Hlaváček ve své studii *Europaeana Pragensia aneb hledání evropské identity*³⁹, snad toto bylo první české tázání se po evropské identitě.

3.3. Kultura

Ptám-li se, co je to vietnamská *kultura*, tak již od počátku tuším, že jednoznačná odpověď na položenou otázku nemůže být zcela výstižná. Eriksen podobný problém demonstruje na norské kultuře. Pojednává o skutečnosti, že norská kultura může být cokoli. Žádná kritéria se nedají stoprocentně vytyčit u všech jedinců, kteří se za Nory považují. Všichni se shodnou pouze v tom, že takováto kultura existuje. A stejně jako u norské, tak ani u vietnamské kultury nelze jednoznačně říci, jak by se měl chovat „pravý“ Vietnamec či Nor (neřkuli jak musí žít, vypadat, co musí jíst atd.). Eriksen proto kulturu popisuje jako neustálou proměnou, jev, který je neustále v pohybu a během let se může formovat a měnit dle okolností.⁴⁰

4. HISTORIE PŘÍCHODU VIETNAMCŮ DO ČESKÉ REPUBLIKY

4.1. Česko-vietnamské vztahy

Česko-vietnamské vztahy nemají dlouhou tradici a lze je datovat do poloviny 20. století. Za oficiální počátek se považuje navázání diplomatických vztahů stvrzených dohodou mezi tehdejší Československou socialistickou republikou (dále pouze ČSSR, Československo) a Demokratickou republikou Vietnam (dále pouze VDR, Vietnam) ze dne 2.

³⁹ HLAVÁČEK, Petr. *Europaeana Pragensia aneb hledání evropské identity*. In HLAVÁČEK, Petr (ed.). *Bruncvík a víla: Přemýšlení o kulturní a politické identitě Evropy*. 1. vyd. Praha: Filosofický ústav ČR, 2010. s. 9.

⁴⁰ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Antropologie multikulturních společností: Rozumět identitě*. 1. vyd. Praha: Triton, 2007. s. 23.

února 1950⁴¹. Situace byla taková, že Československo potřebovalo více pracovních sil, než bylo schopno samo zabezpečit (tato situace se týkala zejména pohraničí). Družba s VDR nabízela celkem výhodné podmínky, proto nic nebránilo tyto dohody uzavřít. Podepsáním smluv se Československo ocitlo na 4 místě, co do počtu států, které uzavřely s VDR diplomatické vztahy. Vietnam předtím udržoval vztahy již s Čínou, Sovětským svazem a Mongolskem.⁴²

Tato spolupráce byla oboustranně výhodná. Jak jsem již zmínila, Československu se nedostávalo pracovní síly, na druhé straně VDR se nedostávalo nutné kvalifikace a potřebovala vzdělávat své studenty a zvyšovat kvalifikaci svých pracovních sil. Mladé přijíždějící Vietnamce tehdy motivovala možnost získání kvalitního vzdělání, kvalifikace a především zlepšení jejich ekonomické situace a postavení ve společnosti, které chtěli uplatnit po pozdějším návratu do Vietnamu.⁴³

Roku 1957 byly vztahy mezi těmito socialistickými zeměmi upevněny vzájemnou návštěvou vládních delegací. Československo zastupoval Viliam Široký (československý předseda vlády v letech 1953 – 1963), který do Vietnamu odcestoval v březnu. Návštěvu v červenci téhož roku opětovala vietnamská delegace, kterou svojí účastí podpořil i prezident VDR Ho Či Min.⁴⁴ Obě tato setkání se odehrála ve vlídném a přátelském duchu, spřátelené státy si v otázce budování socialismu velmi rozuměly.

Šárka Martínková ve své publikaci *Vietnamská komunita v Praze*⁴⁵ uvádí, že již před oficiálním navázáním diplomatických vztahů se ČSSR angažovalo v Indočínském konfliktu a ze solidarity přijímalo na své území pronásledované vietnamské soudruhy a to již v roce 1948. Ti měli mimo jiné za úkol navazovat přátelské vztahy v hostitelské zemi a vyjednávat případnou pomoc v boji proti francouzským kolonistům. Na území ČSSR, respektive v Praze, pobývalo tou dobou šest vietnamských občanů. Tato nepočetná vietnamská skupina začala záhy vyjednávat, s mezinárodními organizacemi i se svými krajany z jiných koutů Evropy, možnost studia a praxe pro další imigranty z Vietnamu. Jejich činnost měla za výsledek situaci, kdy tři vietnamští muži dostali stipendium a začali studovat na ČVUT v Praze, na

⁴¹ KOCOUREK, Jiří. Vietnamci v ČR. In LEONTIYEVA, Yana (ed.). *Menšinová problematika v ČR: Komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové)*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. s. 47.

⁴² MARTÍNKOVÁ, Šárka. Česko-vietnamské vztahy. In ČERNÍK, Jan – IČO, Ján – KOCOUREK, Jiří (ed.) [et al.] *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. vyd. Jinočany: H&H Vyšehradská, 2006. s. 85

⁴³ KOCOUREK, Jiří. Vietnamci v ČR. In LEONTIYEVA, Yana (ed.). *Menšinová problematika v ČR: Komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové)*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. s. 47.

⁴⁴ MARTÍNKOVÁ, Šárka. Česko-vietnamské vztahy. In ČERNÍK, Jan – IČO, Ján – KOCOUREK, Jiří (ed.) [et al.] *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. vyd. Jinočany: H&H Vyšehradská, 2006. s. 85

⁴⁵ MARTÍNKOVÁ, Šárka. *Vietnamská komunita v Praze*. 1. vyd. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2010.

Fakultě elektrotechnické. Jeden z těchto studentů si později vzal Češku a stal se tak pravděpodobně prvním vietnamským usedlíkem v Československé republice.⁴⁶

Vzhledem k předcházejícímu textu by se mohlo zdát, že ze vzájemných dohod čerpala pouze vietnamská strana, ovšem i československá strana měla v plánu z dohod profitovat. Od podepsání smluv si slibovala vztahy se zemí, která má velké nerostné bohatství. Dalším cílem bylo otevření nových trhů v Asii, na které by mohlo ČSSR proniknout. Nejen Československo, ale i ostatní socialistické státy se tedy zapojily do obnovy válkou zmítaného Vietnamu. Jednalo se především o výstavbu továrních hal, obnovy zemědělství, těžby nerostných surovin, a jiné. Československo se angažovalo především pomocí finanční a technické podpory a dodávkami materiálu.

4.2. Vietnamští váleční sirotci

V roce 1954 Vietnam zvítězil nad francouzskými legiemi v bitvě u Dien Bien Phu (Francie se snažila o novou kolonizaci Vietnamu). V rámci meziválečné pomoci Vietnamu přijely v tomto roce do ČSSR dvě skupiny sirotků, dětí vietnamských funkcionářů. Jednalo se celkem o jedno sto dětí, které byly umístěny v dětském domově v Chrastavě v dnešním Libereckém kraji. Mezi roky 1956 – 1959 se jim v ČSSR mělo dostat kvalitního vzdělání. Po třech letech se většina dětí na přání vietnamské strany vrátila zpět do VDR. Jak tomu bylo i v pozdějších letech, Vietnam se (a asi oprávněně) bál, aby děti neztratily své kulturní návyky, aby si nenavykly na československé kulturní prostředí. Studovat zde mohla jen hrstka z nich, a jak uvádí Jiří Kocourek, někteří z nich si Československo později zvolilo za svůj domov.⁴⁷

4.3. Skupiny studentů mezi lety 1950 – 1989

Mezi roky 1950 – 1989 přijížděli Vietnamci do tehdejší ČSSR zejména na základě dvou dohod. Za prvé se jednalo o *Dohodu o kulturní spolupráci*, která byla podepsána 20. března 1957 a v roce 1961 prodloužena na dalších pět let. Na základě této dohody přijížděli do Československé socialistické republiky ročně desítky studentů. Tito studenti měli díky

⁴⁶ KOCOUREK, Jiří. Vietnamci v ČR. In LEONTIYEV, Yana (ed.). *Menšinová problematika v ČR: Komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové)*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. s. 47.

⁴⁷ KOCOUREK, Jiří. Kořeny vietnamské migrace do ČR před rokem 1989. In ČERNÍK, Jan – IČO, Ján – KOCOUREK, Jiří (ed.) [et al.] *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. vyd. Jinočany: H&H Vyšehradská, 2006. s. 94.

svému jazykovému handicapu vlastní individuální studijní program. Na začátku 60. let začali do ČSSR jezdit vietnamští studenti technických oborů, dále ekonomických, výjimečně také studenti FAMU či DAMU (při studiu DAMU se jednalo o loutkoherectví, o jehož zájem se zasloužili českoslovenští herci, kteří ve VDR účinkovali). Dále vietnamští studenti navštěvovali FF UK obor český jazyk a literatura⁴⁸.

Druhou dohodou, kterou obě strany podepsaly, byla *Dohoda o vědeckotechnické spolupráci*, která byla podepsána roku 1956. Na základě této úmluvy přijížděli do Československa od konce 50. let první vietnamští praktikanti, učňové, pracovníci průmyslu (a to zejména průmyslu textilního, potravinářského a obuvnického.⁴⁹

Všichni vietnamští studenti, kteří byli vybráni a následně přicestovali do Československa, absolvovali ještě ve Vietnamu předodjezdové školení českého jazyka. Vietnamská strana si své studenty bedlivě hlídala. Velvyslanectví VDR mělo tyto studenty pod přísným dohledem. Tito Vietnamci měli striktní zákaz důvěrně se stýkat s osobami opačného pohlaví, zákaz oblékat se podle západní módy. Takřka neměli žádný čas, který by věnovali zálibám, koníčkům, přátelům. Prioritní bylo studium. Vietnamská strana si výborné studijní výsledky „vynucovala“ hrozbou okamžitého návratu do Vietnamu.⁵⁰ Setkala jsem se i s názorem dvou Čechů, kteří se s mladými Vietnamci během svých studií setkali. Situaci ovšem popisovali mírně odlišně. V tom, že byli Vietnamci pilní studenti, byli s předchozím tvrzením zajedno. Ovšem co se týče volného času, uváděli, že vietnamští studenti měli pár přátel z řad Čechů, a že je tu a tam vídali i při volné zábavě. Ta se týkala hlavně procházek po Praze, a v neposlední řadě intenzivního hraní Ping – pongu. Vietnamská strana měla přehled a kontrolu i nad výplatou studentských stipendií, což si odůvodňovala argumentem, že v ČSSR je lepší životní úroveň, tudíž studenti nebudou takový objem peněz potřebovat, poněvadž jsou zvyklí na mnohem skromnější poměry.⁵¹

v ČSSR pobývalo v 50. až 60. letech každoročně okolo jednoho sta vietnamských občanů. Ve druhé polovině 60. let navýšilo Československo na žádost Vietnamu počet stipendií z několika desítek na dvě stě. Později, v roce 1968 dokonce až na 400 stipendií.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ MÜLLEROVÁ, Petra. Vietnamské etnikum v České republice. In ŠIŠKOVÁ, Tatjana (ed.). *Výchova k toleranci a proti rasismu: Multikulturní výchova v praxi*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. s. 81-88.

⁵⁰ KOCOUREK, Jiří. Vietnamci v ČR. In LEONTIJEVA, Yana (ed.). *Menšinová problematika v ČR: Komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové)*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. s. 48.

⁵¹ Tamtéž.

Poptávka vietnamské strany neustále převyšovala nabídku, kterou udávala československá strana.⁵²

Roku 1973 byla podepsána další dohoda mezi oběma zeměmi a tou byla *Dohoda o přijímání studentů, učňů a o zaměstnávání vietnamských občanů*.⁵³ Díky této dohodě přijelo každý rok do Československa 30 vietnamských občanů. Po podepsání *Dohody o odborné přípravě* (podepsána 8. dubna 1974) přijížděli do ČSSR vietnamští občané ve věku 17 – 25 let. Hlavním cílem dohody bylo rozšíření přátelské spolupráce.⁵⁴

K největšímu nárůstu počtu vietnamských imigrantů docházelo mezi lety 1979 – 1985. Tehdejší vláda ČSSR sjednala svým usnesením č. 337, ze dne 19. prosince 1979, úmluvu, kde vyslovila svůj souhlas s odbornou přípravou 3 500 vietnamských občanů. Dohoda se týkala rozmezí let 1980 – 1983, přičemž vzniklé náklady byly uhrazeny z výnosu práce občanů VSR (po roce 1967, kdy se sjednotil severní Vietnam s jižním, přijal stát jednotný název Vietnamská socialistická republika).⁵⁵ Do ČSSR následně přijížděli studenti na střední odborná učiliště, kde jim byla následně umožněna praxe a za druhé na odbornou přípravu praktikantů a stážistů. Na základě této smlouvy přijelo do ČSSR celkem 8 700 žáků středních odborných učilišť a 23 300 stážistů a praktikantů.⁵⁶

4.4. Vietnamští dělníci

V ČSSR v roce 1981 pobývalo asi 30 000 – 35 000 vietnamských občanů^{57 58}, z nichž dvě třetiny pracovaly v dělnických profesích. Přesné číslo není známé, evidenci o každém

⁵² KOCOUREK, Jiří. Kořeny vietnamské migrace do ČR před rokem 1989. In ČERNÍK, Jan – IČO, Ján – KOCOUREK, Jiří (ed.) [et al.] *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. vyd. Jinočany: H&H Vyšehradská, 2006. s. 94.

⁵³ KOCOUREK, Jiří. Vietnamci v ČR. In LEONTIYEVA, Yana (ed.). *Menšinová problematika v ČR: Komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové)*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. s. 47.

⁵⁴ MÜLLEROVÁ, Petra. Vietnamské etnikum v České republice. In ŠIŠKOVÁ, Tatjana (ed.). *Výchova k toleranci a proti rasismu: Multikulturní výchova v praxi*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. s. 81-88.

⁵⁵ MÜLLEROVÁ, Petra. Vietnamské etnikum v České republice. In ŠIŠKOVÁ, Tatjana (ed.). *Výchova k toleranci a proti rasismu: Multikulturní výchova v praxi*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. s. 81-88.

⁵⁶ KOCOUREK, Jiří. Vietnamci v ČR. In LEONTIYEVA, Yana (ed.). *Menšinová problematika v ČR: Komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové)*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. s. 47-48.

⁵⁷ BROUČEK, Stanislav. *Historie imigrace z Vietnamu do českých zemí* [online]. [cit.2012-06-26]. URL: <http://cizinci.mpsv.cz/files/clanky/107/vietnamska_etnika.pdf>. s. 15.

⁵⁸ KOCOUREK, Jiří. Vietnamci v ČR. In LEONTIYEVA, Yana (ed.). *Menšinová problematika v ČR: Komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové)*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. s. 48.

vietnamském občanovi si vedl každý zaměstnavatel sám a bylo by velmi složité tyto informace dohledat.⁵⁹

Před vstupem do ČSSR musel být každý vietnamský občan vybaven osobním listem, potvrzením o zdravotním stavu, osvědčením o hygienicko-epidemiologickém vyšetření a mezinárodním očkovacím průkazem.⁶⁰ Při následném návratu zpět do vlasti dostali Vietnamci osvědčení o získané kvalifikaci a délce praxe.

Podniky, ve kterých byli zaměstnáváni, hradily svým zaměstnancům obědy a dokonce jim poskytovaly i základní nádobí potřebné k přípravě asijských pokrmů, v případě že se špatně adaptovali na místní stravu. Jejich mzda se po tříměsíční zkušební době řídila dle československých mzdových tarifů.⁶¹

Uvedené informace vyznívají pozitivně pro vietnamské imigranty, nicméně i oni sami museli strádat. Po dobu pobytu v ČSSR neviděli svou rodinu, žili ve velmi odlišném kulturním prostředí, které jim zdaleka nepřipomínalo jejich domovinu. Jak již bylo zmíněno, hodně z nich mělo problémy přijímat místní stravu. Návštěva jejich vlasti byla možná pouze pro ženaté či vdané, a to až po dvouleté práci v Československu.⁶² Dokonce jsou zaznamenány i případy psychotických reakcí, který vyvolal stesk po rodné zemi a rodině.⁶³ Jejich pocity krátce po návratu domů bych s trochou nadsázky připodobnila k situaci válečných veteránů, kterou popisuje článek Alfreda Schuetzeho *The Homecomer*. Popisuje těžké psychické stavy těchto vojáků, kteří prožívali trauma nejprve po příjezdu na bojiště, ovšem další trauma nastalo po návratu zpět do jejich vlasti. To, jak si pamatovali svůj domov před tím, než odjeli, už zdaleka nebyla ta realita, kterou spatřili po návratu z mise.⁶⁴

V případě učňů trval pobyt 7 let, praktikanti a stážisti pobývali v ČSSR 3 až 4 roky (tento pobyt bylo možno za souhlasu obou stran prodloužit). Po příjezdu do hostitelské země absolvovali Vietnamci intenzivní tříměsíční kurz českého jazyka. Lekce češtiny navštěvovali i dělníci.⁶⁵

⁵⁹ Tamtéž. s. 48.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² BROUČEK, Stanislav. *Historie imigrace z Vietnamu do českých zemí* [online]. [cit.2012-06-26]. URL: <http://cizinci.mpsv.cz/files/clanky/107/vietnamska_etnika.pdf>. s. 18.

⁶³ KOCOUREK, Jiří. Vietnamci v ČR. In LEONTIYEVA, Yana (ed.). *Menšinová problematika v ČR: Komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové)*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. s. 50.

⁶⁴ SCHUETZ, Alfred. The Homecomer. *American Journal of Sociology*. Mar., 1945, vol. 50, no. 5, pp. 369-376. [cit. 2012-06-26]. URL: <<http://www.jstor.org/>>.

⁶⁵ KOCOUREK, Jiří. Vietnamci v ČR. In LEONTIYEVA, Yana (ed.). *Menšinová problematika v ČR: Komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové)*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. s. 48.

Když pracovní či studijní pobyt skončil, mohli si Vietnamci odvézt do své vlasti zboží, které nakoupili během jejich pobytu v Československu. Povolené množství vyváženého zboží mohlo mít hodnotu až poloviny celkového čistého výdělku, který si odpracovali.⁶⁶ Nakoupené předměty převáželi v bednách, které měl každý zaměstnavatel bezplatně zajistit svému vietnamskému zaměstnanci a také uhradit náklady na jejich přepravu. Vzhledem k úspornému a šetrnému balení se Vietnamcům podařilo do beden naskládat neuvěřitelné množství věcí, což se muselo později řešit přísnější regulací a novými předpisy. Nejčastěji si Vietnamci do své vlasti přiváželi jízdní kola, mopedy, motocykly a šicí stroje.⁶⁷

Už v počátcích vzájemného soužití docházelo k drobným neshodám mezi oběma stranami (na vládní úrovni). Vietnamská strana kupříkladu požadovala zaměstnávat své občany v zemědělské praxi, což se později ukázalo jako zcela kontraproduktivní, protože podmínky v obou zemích jsou díky různým podnebným pásům velmi rozdílné. Zkušenosti ze zemědělství, které by se Vietnamci v ČSSR naučili, by byli ve Vietnamu takřka k ničemu.⁶⁸

4.5. Pohled majority v 60. – 80. letech 20. století

V 60. a 70. letech, kdy probíhala ve Vietnamu dlouhotrvající válka, přijímali občané ČSSR Vietnamce kladně. Čechoslováci chápali pomoc válkou zkoušenému Vietnamu jako svou morální povinnost.⁶⁹

V 80. letech, kdy silně narůstal počet vietnamských dělníků kteří neovládali český jazyk, byla československá společnost zaskočena, protože na nárůst imigrantů s tak odlišnou kulturou nebyla připravena. V tuto dobu se začaly objevovat první předsudky vůči vietnamským spoluobčanům. Neshody mezi Čechy a Vietnamci nebyly nikdy nikterak zásadní, nicméně panovala mezi nimi jistá nedůvěra. To ale nebránilo nárůstu smíšených manželských svazků mezi Čechoslováky a Vietnamci, kterých v 80. letech 20. století přibývalo.⁷⁰

Stejně tak, jako je tomu dnes, i tehdejší majoritní společnost na Vietnamce nazírala jako na uzavřenou leč klidnou skupinu. Jedním z důvodů mohla být skutečnost, že Vietnamci

⁶⁶ Tamtéž. s. 49.

⁶⁷ KOCOUREK, Jiří. Kořeny vietnamské migrace do ČR před rokem 1989. In ČERNÍK, Jan – IČO, Ján – KOCOUREK, Jiří (ed.) [et al.] *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. vyd. Jinočany: H&H Vyšehradská, 2006. s. 97.

⁶⁸ Tamtéž. s. 98.

⁶⁹ KOCOUREK, Jiří. Vietnamci v ČR. In LEONTIYEVA, Yana (ed.). *Menšinová problematika v ČR: Komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové)*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. s. 49.

⁷⁰ Tamtéž.

žijící v ČSSR byli neustále pod drobnohledem studijního a pracovního dozoru a tudíž se nemohli lépe integrovat. Další velkou překážkou byla kulturní propast a neznalost českého jazyka. V tomto se ztotožňuji s názorem Jiřího Kocourka, který uvádí podobné okolnosti bránící integraci Vietnamců, jako již výše zmíněné. Jako další příklad uvádí silný vztah Vietnamců ke své rodné zemi a k rodině. Vietnamci v České republice udržovali blízké vztahy pouze se svými krajany a vztahy s majoritou byly výjimkou. V neposlední řadě v podstatě nefungovala spolupráce mezi Vietnamci a československými institucemi, které měli Vietnamcům usnadnit pobyt v hostitelské zemi a pomoci začlenit se.⁷¹

4.6. Situace vietnamských imigrantů po roce 1985

V 80. letech 20. století nastal zvrát a vzájemné mezivládní vztahy mezi oběma zeměmi začaly chladnout. Z politických důvodů, které vzešly ze strany hostitelské země⁷², se začal počet Vietnamců pobývajících v Československu snižovat. V roce 1986 došlo i ve Vietnamu k jistým hospodářským reformám, nazvaným „*Doi moi*“. Ačkoli v zemi nadále vládla komunistická strana, vietnamské hospodářství se stále více začalo otevírat cizím trhům a cizímu kapitálu (Japonsko, Čína, Francie). Českoslovenští politici záhy odstoupili od vzájemných smluv, zrušili konzulát v Saigonu (dnešní Ho Či Ming) a vztahy mezi oběma zeměmi byly takřka přerušeny. Samotní Vietnamci vnímali situaci v nově vzniklé Československé federativní republice (dále jen ČSFR, Československo) citlivě, někteří reagovali na listopadové události roku 1989 samizdatovými časopisy, aby jimi ovlivnili své krajany ve Vietnamu. Informovali o dění v Československu ačkoli z toho mohli mít problémy a hrozil jim za to postih z vietnamské strany. Takovýto risk podstupovali s přáním toho, aby i Vietnam zasáhly podobné změny a reformy.⁷³

V rozmezí let 1988 až 1993 odcházeli někteří učni a studenti zpět do Vietnamu. Podobnou paralelu můžeme najít i v bývalém východním Německu, se kterým Vietnamce pojilo obdobné pouto jako s Československem. Nicméně se změnami v ČSFR, jakými byly ekonomická transformace, otevření se trhu, vytvoření odpovědných institucí (mimo jiné migrační instituce, orgány, legislativa, ...) vyvstaly pro Vietnamce dobré podmínky, díky nimž začali někteří z nich v ČSFR podnikat a usadili se natrvalo.

⁷¹ KOCOUREK, Jiří. Vietnamci v současné ČR. In ČERNÍK, Jan – IČO, Ján – KOCOUREK, Jiří (ed.) [et al.] *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. vyd. Jinočany: H&H Vyšehradská, 2006. s. 114.

⁷² V Československu se schylovalo k revolučnímu dění roku 1989.

⁷³ MARTÍNKOVÁ, Šárka. Česko-Vietnamské vztahy. In ČERNÍK, Jan – IČO, Ján – KOCOUREK, Jiří (ed.) [et al.] *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. vyd. Jinočany: H&H Vyšehradská, 2006. s. 90.

Úplné zastavení migrace do ČSSR se nikdy nekonalo. Příliv vietnamských jednotlivců či celých rodin je zřetelný dodnes, i když už není zaštitěn mezinárodními dohodami (ale řídí se jimi).

4.7. Vietnamci v současné České republice

Dle údajů Českého statistického úřadu z konce roku 2010 tvoří Vietnamci třetí nejpočetnější skupinu cizinců žijících na území České republiky. Na prvním místě jsou Ukrajinci, s celkovým počtem 124 300 tisíc osob. Na druhém místě se umístili Slováci, s počtem okolo 71 800 tisíc osob. A v neposlední řadě Vietnamci, kterých se na konci roku 2010 evidovalo asi 60 300.⁷⁴ Nicméně protože neustále dochází k migraci po celé Evropě, a to i nelegální, odborníci odhadují celkový počet na 90 000 – 100 000 Vietnamců žijících na území České republiky.

Ačkoli jsou Vietnamci v České republice třetí nejpočetnější skupinou cizinců, doposud nejsou státem uznanou menšinou. Nicméně se o to snaží, poslední pokusy se objevily v dubnu roku 2012. 18. 04. 2012 odvysílala Česká televize reportáž, ve které vystupovali členové Svazu Vietnamců v ČR a další z řad vietnamských občanských sdružení v ČR, kteří hovořili o tom, že usilují o uznání státem za národnostní menšinu.⁷⁵

Jak uvádí tisková zpráva vydaná Českým statistickým úřadem, Vietnamci drží prvenství v počtu let, které u nás setrvávají. Mezi ostatními cizinci zde žijí dlouhodobě nejdéle, v průměru 8 let. Většina z nich má u nás partnera, děti, či dokonce další rodinné příslušníky.⁷⁶

⁷⁴ *Cizinci v ČR: Vietnamci u nás zakořenili* [online]. Český statistický úřad, 14.2.2012. [cit.2012-06-26]. URL: <http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/cizinci_v_cr_vietnamci_u_nas_zakorenili20120214>.

⁷⁵ *Vietnamská menšina v ČR chce být státem uznávanou* [online]. ČT24, 18. 4. 2012. [cit. 2012-06-26]. URL: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/172692-vietnamska-mensina-v-cr-chce-byt-statem-uznavanou/>>.

⁷⁶ *Cizinci v ČR: Vietnamci u nás zakořenili* [online]. Český statistický úřad, 14.2.2012. [cit.2012-06-26]. URL: <http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/cizinci_v_cr_vietnamci_u_nas_zakorenili20120214>.

5. „BANÁNOVÉ DĚTI“

„*Banánové děti*“, jedním z výkladů tohoto sousloví může být strohý popis, který charakterizuje (v našem případě potomky vietnamských přistěhovalců) jako: „žluté na povrchu, bílé uvnitř“. Tato metafora nám naznačuje možnou rozpolcenost identity druhé generace Vietnamců žijících v České republice, potažmo jinde v Evropě.

5.1. „Žlutí napovrch, bílý uvnitř“

Označení „žlutí na povrchu“ upozorňuje na odlišný fyzický vzhled Vietnamců, tedy že mohou mít jiný odstín pleti, může se jednat o jiný tvar očí, v průměru menší fyzický vzrůst a další.

Tzv. „šikmé oči“, označení pro odlišný tvar očí, který můžeme slyšet z řad majoritní společnosti, je pro mnou oslovené Vietnamce do jednoho hanlivý. Právě s tímto termínem se čtyři z devíti mých respondentů setkali osobně při slovních rasistických útocích na jejich osobu. Nepovažuji tedy za vhodné používat jej při definování „*banánových dětí*“.

Druhá část uvedené metafory „bílý uvnitř“ nám značí etnické smýšlení, potažmo identitu, životní styl mladých Vietnamců. Tedy to, že ačkoli jsou stále ovlivňováni kulturou svých rodičů, tak více či méně přijali životní styl a kulturu hostitelské země a většinou se tito mladí lidé úspěšně *akulturovali*. *Akulturaci* definuje tehdy průlomový článek *Memorandum on the Study of Acculturation*, který vyšel roku 1936 v časopise *American Anthropologist*, jako proces kulturních a sociálních změn, které vznikají v důsledku interakce různých kultur.⁷⁷

Dotazovaným jsem pokládala otázku, kým se cítí spíše být, zda Čechem či Vietnamcem. Zcela jednoznačně se vyjádřila pouze jedna respondentka⁷⁸. Ta byla jako jediná jasně vyhraněná. Pro lepší přehled jsem se zeptala, zda mi může na stupnici od jedné do pěti⁷⁹ vyjádřit svůj postoj. Odpověď byla následující. K dotazu, zda se cítí být Češkou, přiřadila číslo 1. K otázce, zda se cítí jako Vietnamka, uvedla 5. Z čehož jasně vyplývá, že se jako Vietnamka rozhodně necítí, ale jako Češka naprosto.

⁷⁷ REDFIELD, Robert – LINTON, Ralph – HERSKOVITS, Melville J. Memorandum for the Study of Acculturation. *American Anthropologist*. Jan. - Mar., 1936, vol. 38, no. 1, pp. 149-152. [cit. 2012-06-26]. URL: < <http://www.jstor.org/>>.

⁷⁸ Respondentka, R-2.

⁷⁹ Stupnice viz. kapitola 2.2.

Co se týče dalších respondentů, u těch výsledek tak jednoznačný nebyl. Na stejnou otázku odpovídali nesourodě. O čemž se podrobněji zmiňuji v kapitole 5.2.

S termínem „*banánové děti*“ jsem se poprvé setkala na přednáškách teorie etnicity.⁸⁰ Na týž přednáškách jsme debatovali o podobné metafoře a to o „kokosovém ořechu“. Jako „kokosový ořech“ byli označováni afričtí přistěhovalci v USA, kteří podobně jako Vietnamci v České republice, potažmo jinde v Evropě více či méně přijali životní styl, kulturu cílové země. Později jsem se s termínem setkala v dokumentu „*Banánové děti*“⁸¹ režiséra Martina Ryšavého z roku 2009. Tento dokument volně navazuje na jiný, s názvem „*Kdo mě naučí půl znaku*“⁸² z roku 2006, taktéž v režii Martina Ryšavého (v tomto dokumentu se v roce 2005 režisér vydal na tříměsíční cestu po Vietnamu, kde navštívil Vietnamce, kteří pobývali po roce 1950 jako studenti v ČSSR. V jeho rámci můžeme nahlédnout do každodenního života navrátilivších se Vietnamců do své rodné země. Autor nás také zavede do hospůdky vlastněné Vietnamci, kteří v ČSSR studovali. Točí se zde české pivo, zpívají české písně a připomínají si českou kulturu).

Dokument „*Banánové děti*“ monitoruje dění na území současné České republiky. Režisér oslovuje několik mladých Vietnamců, „*banánových dětí*“, kteří popisují svůj život mezi dvěma kulturami. Představuje životní příběh několika mladých Vietnamců, studentů, jejichž rodiče se usadili v České republice. Tito studenti se pokoušejí o sebe-identifikaci, se kterou mají očividně problém, zavádějí diváka do vietnamské tržnice Sapa, kde pracují jejich příbuzní a rodiče a ostatní Vietnamští občané.

Protože termín „*banánové děti*“ je pro tuto práci důležitý, takřka klíčový (objevuje se i v nadpisu), bylo mým prvotním cílem zjistit, zda nevdá samotným mladým Vietnamcům, zda jim nepřipadá hanlivý. Všechny devět respondentů, které jsem oslovila, se s termínem již setkalo. Všichni také vypověděli, že jim termín v žádném případě nepřipadá hanlivý ani urážející. Všichni věděli více či méně co tato metafora znamená. Respondentce R-1 se jevil tento termín: „...*vtipný a výstižný. Přesně popisuje nás, mladý Vietnamce, kteří jsme se tady narodili.*“. Respondetka R-3 se vyjádřila následovně: „...*tento termín přesně vystihuje nás, co jsme původně z Vietnamu. Naprosto s tím souhlasím.*“. Když jsem se dotazovaných ptala, zda se cítí jako „*banánové děti*“, odpovědi se již mírně rozcházel. Sedm respondentů se vyslovilo jednoznačně, že ano. Jeden z respondentů uvedl, že se tak cítí pouze na 50 %, doslova řekl:

⁸⁰ Teorie etnicity, přednášející: Mgr. Tereza Hyánková, Ph.D.

⁸¹ RYŠAVÝ, Martin. *Banánové děti*. Česká televize, 2009. [cit. 2012-06-27]. URL: <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10267494875-bananove-deti/>>.

⁸² RYŠAVÝ, Martin. *Kdo mě naučí půl znaku*. Česká televize, 2006. [cit. 2012-06-27]. URL: <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10123607189-kdo-me-nauci-pul-znaku/>>.

*„Jsou chvíle, kdy si v Čechách připadám opravdu jako doma, jako že splývám s davem. Pak se ale vždycky najde někdo, kdo mi můj jinej vzhled připomene, často ne moc vybiravým způsobem. A to se pak zase cítím jako Vietnamec“.*⁸³

Další respondentka se projevila obdobně, jako „banánové dítě“ se cítí přesně napůl. Na vysvětlenou uvedla takřka stejný důvod jako respondent R7.

*„Jako Češka se cítím do té doby, než mi někdo dá najevo, že mezi Čechy nepatřím. Nemůžu říct, že by se mi stávalo často, že by mě někdo urážel, ale tu a tam se to stane, a poznámky na mou barvu kůže, nebo hlavně očí jsou fakt nepříjemný. To si pak zase připadám, že sem nepatřím. Proto půl na půl“.*⁸⁴

Dále ještě uvedu názor devatenáctileté respondentky, která na otázku, zda jí termín připadá hanlivý, odpověděla, že to neřeší. Když jsem se ptala, zda se cítí jako „banánové dítě“ odpověděla podobně, řekla doslova „*Neřeším. Pro mě je to nepodstatné.*“⁸⁵, a více se o tom nechtěla bavit. Tato respondentka měla vůči mým otázkám tu a tam jisté výhrady. Vypověděla, že se jí některé dotazy zdají zcela irelevantní, například ten, zda má více kamarádů mezi Čechy nebo mezi Vietnamci. „*Lidská povaha nijak nesouvisí s tím, odkud člověk pochází. Mezi přáteli může mít člověk x Čechů, y Slováků. A co z toho plyne? Nic*“⁸⁶. S čímž se ztotožňuji a nezbyvá mi nežli souhlasit. Nicméně na svou obranu musím uvést, že jsem z této otázky nevyvozovala žádné závěry.

Dovolím si uvést úsudek mladého muže Viet Phan, jenž jsem si přečetla v článku na internetu⁸⁷. Pravděpodobně reaguje na článek jedné vietnamské bloggerky, Nguyen Thi Thuy Duong. Článek této bloggerky nese název „*Dvojí život banánových dětí*“⁸⁸. Ve svém článku autorka přemýšlí nad dvojím životem mladých Vietnamců, doslova píše: „*My, kteří jsme vyrostli v České republice, vedeme jakýsi dvojí život.*“⁸⁹. Autorka se pokouší nalézt podstatu svého já. Na závěr uvádí, že nedokáže jednoslovně odpovědět, kým se cítí být, kde se cítí

⁸³ Respondent, R-7.

⁸⁴ Respondentka, R-8.

⁸⁵ Respondentka, R-2.

⁸⁶ Respondentka, R-2.

⁸⁷ PHAN, Viet. *O krizi pubertálního věku vietnamské mládeže* [online]. 18. 08. 2008, poslední revize 28.5.2012 [cit.2012-06-23]. URL: <<http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/viet-phan.php?itemid=4025>>.

⁸⁸ NGUYEN. Thi Thuy Duong. *Dvojí život banánových dětí* [online]. 7.2.2008. [cit. 2012-06-26]. URL: <<http://klubhanoi.cz/view.php?cisloclanku=2008020701>>.

⁸⁹ Tamtéž.

doma. Jako trefnou poznámku uvádí, že kdyby se stal zázrak, a ve finále světového mistrovství ve fotbale by se potkaly hráči České republiky a Vietnamu, neví, komu by fandila.

Ale abych se vrátila na začátek, zmíním názor Viet Phan. Ten je článkem Nguyen Thi Thuy Duong pobouřený. Rozčilují ho narůstající články mladých Vietnamců, kteří mají potřebu psát o své rozpolcenosti. Dle jeho názoru vietnamští bloggeři a bloggerky vyjadřují své komplexy z dětství, kdy mají potřebu neustále škatulkovat, zda jsou Češi, Vietnamci či obojetní. Článek se mu zdá populistický a odmítá další označení pro „obojetné“ cizince. Na závěr článku uvádí: „*Mě nezbyvá než si před spaním položit otázku „jsem víc Čech, nebo Vietnamec?“*, abych ráno před zrcadlem věděl, jak liberálně se mám chovat až mě někdo označí za „(doplňte si sami) dítě.“⁹⁰“. Nicméně tento článek se mi zdál zbytečně vyhrocený, je v něm zřejmé, že autor zde ostatní blogery napadá za jejich vlastní názor. I z komentářů pod článkem vyplývá rozhořčení čtenářů nad pojednáním Viet Phan.

Jedním z mých záměrů bylo dobrat se prapůvodního významu označení „*banánové děti*“. Zajímalo mne, kde toto označení vzniklo, ve které době a zda se prvoplánově užívalo pro vietnamské přistěhovalce (ačkoli tuším, že ne). Bohužel se mi nepodařilo dohledat odpověď na tyto mé otázky. Mohu pouze zmínit poznámku, kterou jsem slyšela od svého známého. Řekl mi, že se mohlo původně jednat o označení čínských přistěhovalců v USA. Nicméně tento můj známý již nevěděl, kde se k této verzi dobral ani jestli je věrohodná. Nezbyvá mi tedy, než nechat tuto otázku otevřenou pro další badatele.

5.2. Jak sami sebe identifikují „banánové děti“

Pokusila jsem se zjistit, jak sami sebe identifikují mladí vietnamští lidé, žijící většinu svého života, nebo dokonce celý svůj život v České republice. Odpověď na mou otázku nebyla jednoduchá, ale mnou oslovené „*banánové děti*“ se pokusily popsat, jak se cítí. Pro lepší orientaci jsme se s respondenty dohodla, zda by mi mohli na již popsané stupnici⁹¹ vyjádřit své smýšlení, zda se cítí být spíše Čechem, či spíše Vietnamcem. Odpovědi byly následující.

Jak již bylo řečeno, pouze jedna dívka uvedla, že se cítí stoprocentně jako Češka, uvedla tedy číslo 1. A naopak se vůbec necítí jako Vietnamka, čemuž přiřadila číslo 5. Měla v tom tedy jasno a dodala:

⁹⁰ PHAN, Viet. *O krizi pubertálního věku vietnamské mládeže* [online]. 18. 08. 2008, poslední revize 28.5.2012 [cit.2012-06-23]. URL: <<http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/viet-phan.php?itemid=4025>>.

⁹¹ Stupnice viz. kapitola 2.2.

„Když někdy přišla řada na toto téma, a já sem řekla, že jsem Čech, mnoho mých spolužáků se začalo smát. Přestože vědí, že sem stejná jako oni, chovám se stejně, nosím stejné oblečení. Asi nechápou, že když sem se tady narodila, nemám už nic společného s Vietnamem, a ani bych tam žít nechtěla.“⁹²

Ještě jedna z dotazovaných uvedla, že se absolutně necítí jako Vietnamka (na stupnici přiřadila č. 5), ale nebyla si jistá ani tím, zda je Češka, což vyjádřila č. 3.⁹³

U respondentky R4 jsem zaznamenala úplně opačnou tendenci. Na tu samou otázku odpověděla, že se skoro vůbec necítí jako Češka. *„Sama vím, že jako Čech nevypadám, a taky jím ani nikdy na sto procent nebudu. To už tak prostě je.“⁹⁴* Uvedla tedy č. 4. Jako Vietnamka se však cítí stoprocentně (č. 1) a dodala: *„Svůj původ nikdy nezapřu, když se na mě někdo podívá, hned ví, odkud pocházím, to už nikdy nesmažu, a ani nechci. Jsem hrdá, že jsem Vietnamka.“⁹⁵*

U ostatních už se odpovědi téměř shodovaly. Jeden z respondentů, muž R3, uvedl č. 2 a 3. Přičemž vyšší číslo patřilo k odpovědi, že se cítí spíš jako Vietnamec. Respondentka R8 uvedla absolutní shodu, u obou uvedla č. 3. Soudím tedy, že se cítí být přesně půl napůl (stejně jako výše zmíněné respondentky R-7 a R-8), jako Češka stejně tak i jako Vietnamka, a nepřiklání se ani na jednu stranu (Lze tedy s jistotou tvrdit, že se v jejich případě jedná o dokonalý prototyp „banánových dětí“). Zbývající čtyři dotazovaní⁹⁶ uvedli shodně č. 2, 3 (Stejně jako již výše zmíněný muž R-3). Z Čehož vyplývá, že se cítí o stupeň více jako Češi, nicméně ne úplně.

Z rozhovorů vyplynulo, že samotní Vietnamci nemají v této otázce zcela jasno. Nad odpověďmi nezvykle dlouho přemýšleli, a až poté odpovídali. Několik z nich mi řeklo, že nad tím doposud takhle nepřemýšleli, ale jsou rádi, že jsem jim tuto otázku položila. Někteří z těch, se kterými jsem se setkala po uskutečnění rozhovoru, tvrdili, že poté, co jsem jim tuto otázku položila, o ní začali doma více přemýšlet.

⁹² Respondetka, R-2.

⁹³ Respondetka, R-6.

⁹⁴ Respondetka, R-4.

⁹⁵ Respondetka, R-4.

⁹⁶ Respondetka, R-1, R-5, R-9, R-10.

6. KONFUCIANISMUS

Jak jsem již zmiňovala v podkapitole 1.1, vietnamští studenti vykazují takřka nadprůměrné studijní výsledky. Na tomto místě tedy nemohu opominout zmínku o myšlenkové filozofii, konfucianismu, který s dobrými studijními výsledky jistě souvisí. To mi ostatně potvrdili i mnou dotazované osoby. Nejprve tedy pár slov o tomto myšlenkovém směru.

Název Konfucianismus se zrodil od čínského myslitele Kchung Čchiou. Jeho čestný titul Kchung fu-c byl křesťanskými misionáři latinizován na Konfuciuse. Nejdůležitějšími texty pro Konfuciuse byla Kniha dokumentů a zvláště Kniha písní. Tyto texty sloužily mimo jiné k udržení pořádku ve státě.⁹⁷ Nejedná se o náboženství, nýbrž učení, ale lze zde spatřit náboženské prvky jako je uctívání předků a agrárního kultu (dodnes je ve Vietnamu velká část obyvatel, kteří se živý zemědělstvím, na severu se soustřeďují hlavně okolo delty Rudé řeky, na jihu pak hlavně v povodí řeky Mekong). Ke správnému životu patří pět vztahů (pilířů), které je nutné dodržovat. Jedná se o vztah knížete a poddaného, otce a syna, muže a ženy, mladšího a staršího bratra, a přítele k příteli. Učení je považováno za prostředek ke zdokonalení člověka. Tato filozofie vychází z úcty ke stáří, rodičům, učitelům, uctívání předků, celoživotní rozvoj těla a hlavně ducha a v neposlední řadě je velký význam kladem na vzdělávání a dodržování ucelených pravidel morálky⁹⁸. Tohoto učení využil i panovník Ho Či Min a transformoval ho do komunistické morálky. Využil k tomu hlavně základní konfuciánské pojmy jako synovská oddanost a věrnost panovníkovi.⁹⁹

Všichni respondenti mi při pokládání otázek, které se týkaly jejich studijních úspěchů, dříve či později zmínili (záměrně jsem se cílené otázce konfucianismu vyhýbala, s očekáváním, zda se prvně zmíní některý z respondentů) důležitost konfucianismu, který hraje v životě takřka každého Vietnamce velmi důležitou roli, a řekla bych, že je to jedna z mála pozůstatků východních kultur, které si „banánové děti“ v cílové zemi uchovaly. Vyprávěly, že od nízkého věku jim rodiče nenásilnou formou vštěpují učení této filozofie, která jim utváří hodnoty a formuje je v dosahování cílů, které si stanoví. Konfucianismus mimo jiné rozvíjí sebevýchovu, iniciativu žáků, vyžaduje od studentů aktivní myšlení, které vede k pochopení problému, a v neposlední řadě trvá na dodržování silné úcty k učitelům a

⁹⁷ ELSER, M. [et al.]. *Encyklopedie náboženství*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997. s. 156.

⁹⁸ Tamtéž. s. 157.

⁹⁹ VASILJEV, Ivo. Hodnoty současné vietnamské společnosti. In ČERNÍK, Jan – IČO, Ján – KOCOUREK, Jiří (ed.) [et al.] *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. vyd. Jinočany: H&H Vyšehradská, 2006. s. 73.

rodičům. „*Jednou z hlavních zásad, kterými se řídí vietnamská škola, je heslo: „Nejprve se učíme dobrým mravům, pak vzdělanosti“.*¹⁰⁰

Co se tohoto tématu týče, musím zmínit závěry, ke kterým dochází E. Janská a kol. v rámci již citované studie. Za hlavní výhodu při vzdělávání vietnamských dětí, které vede zpravidla k nadprůměrným studijním výsledkům, považuje tato badatelská skupina hlavně jejich ochotu k lepší přípravě, které věnují více času nežli je tomu u ostatních dětí z provenience většinové společnosti. Jako další významný faktor lepšího prospěchu vietnamských dětí uvádí jejich docházku do školy, ve které vykazují až dvojnásobně nižší počet absencí v porovnání s českými žáky.¹⁰¹ Nezbyvá než dodat, že s uvedenými závěry E. Janské bezesporu souhlasím a během mého výzkumu, nutného k vytvoření této absolventské práce, jsem byla ve svých názorech utvrzena.

7. NÁBOŽENSTVÍ

Hlavním náboženstvím je ve Vietnamu buddhismus, mezi Vietnamci jsou i přívrženci taoismu, křesťanství a islámu. V neposlední řadě je mezi Vietnamci stále zakořeněna víra v animismus, (nejen lidé a ostatní živočichové, ale i živly, kameny, rostliny a přírodní živly mají své duše)¹⁰² a manismus (uctívání předků).

Jak mi uvedli mí respondenti, snad pro všechny vietnamské rodiny je velmi důležité uctívání předků. K předkům se rodina modlí zpravidla každý patnáctý den v měsíci, přičemž tento den závisí na tvaru měsíce na obloze. Dle výpovědí respondentů má každá vietnamská rodina (včetně těch, kteří žijí v České republice) doma oltář. „...*oltář má doma snad každý koho znám, nevím ani o jedné rodině, která by ho doma neměla*“.¹⁰³ Na tomto oltáři jsou většinou vonné tyčinky, fotografie zemřelých předků, ovoce a další dary. Vždy v den výročí úmrtí předka probíhá v rodině oslava, která je pro Vietnamce mnohem důležitější, než například pro západní země tradiční oslava narozenin.¹⁰⁴

¹⁰⁰ VASILJEV, Ivo. Hodnoty současné vietnamské společnosti. In ČERNÍK, Jan – IČO, Ján – KOCOUREK, Jiří (ed.) [et al.] *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. vyd. Jinočany: H&H Vyšehradská, 2006. s. 80.

¹⁰¹ JANSKÁ, Eva – PRŮŠVICOVÁ, Alena – ČERMÁK, Zdeněk. Možnosti výzkumu integrace dětí Vietnamců v Česku: Příklad Základní školy Praha Kunratice. *Geografie*, 2011, roč. 116, č. 4., s. 485-486. URL: <http://geography.cz/sbornik/wp-content/uploads/2012/01/g11-4-6janska_prusvicova_cermak.pdf> [cit. 2012-06-10].

¹⁰² VASILJEV, Ivo. *Hodnoty současné vietnamské společnosti*. In ČERNÍK, Jan – IČO, Ján – KOCOUREK, Jiří (ed.) [et al.] *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. vyd. Jinočany: H&H Vyšehradská, 2006. s. 72.

¹⁰³ Respondentka. R-10.

¹⁰⁴ PECHOVÁ, Eva. *Vietnamské tradiční svátky a oslavy*. In VASILJEV, Ivo. *Hodnoty současné vietnamské společnosti*. In ČERNÍK, Jan – IČO, Ján – KOCOUREK, Jiří (ed.) [et al.] *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. vyd. Jinočany: H&H Vyšehradská, 2006. s. 62.

Protože mnou oslovení respondenti ve většině případů vypovídali, že rodiče jsou buddhisté, předkládám zmínku o tomto nábožensko-filozofickém směru a v závěru zmíním také takzvanou „taoistickou školu“.

Buddhismus byl pojmenován podle Buddha Sidharty Gautamy. On sám nebyl zakladatelem, nýbrž oživil staré tradice, zapadlé pravdy. Buddha hlásal, že pouze duch v dobře živeném těle je schopen poznání. Důležitý prvek pro toto náboženství je sebeovládání. Samotné „bytí“ osoby je dáno kombinací těla, citění, vnímání, hnutí ducha a vědomí, které vznikají působením karmatu předchozího života. Vrchol nacházejí v nirváně, úplném vyvanutí osoby, vystoupení z věčného koloběhu znovuzrození¹⁰⁵.

Taoismus je takzvaná nauka o „cestě“. Tao značí cestu, kterou se má člověk vydat ve světě. Je to určitý typ řádu, který má upravovat soužití lidí. Vietnamci přímo nepraktikují toto náboženství, v jejich povědomí ovšem zůstává a mnoho z nich zásady tohoto řádu stále dodržuje.¹⁰⁶

Jak jsem již uvedla, až na dva respondenty mi všichni mnou oslovení uvedli, že jejich rodiče jsou buddhisti. Co se týče samotných „banánových dětí“, tak pouze čtyři z devíti oslovených vypověděly, že se také hlásí k buddhismu. Nicméně jak sami říkají, ani oni, ani jejich rodiče už tuto víru v podstatě žádným způsobem nepraktikují. „...byla jsem s rodiči v Sapě a šli jsme do buddhistického chrámu. Ale spíš jenom ze zvědavosti, koukli jsme se, poseděli a zase jsme šli. Kdyby byl ale ten den nějaký buddhistický svátek, určitě se tam zdržíme...“¹⁰⁷. Nicméně nesmím opomenout, že všichni z dotazovaných uvedli, že znají mimo svou rodinu minimálně jednu osobu, která buddhistickou víru aktivně praktikuje.

8. RODIČE PŘÍSNÍ NEBO DŮSLEDNÍ?

V nejedné odborné publikaci, která se tematicky blíží k mnou předkládané práci, autoři uvádí, že mladí Vietnamci jsou ve studiu motivováni například velkolepým předáváním ocenění za své studijní výsledky. Toto dokládá i výpověď mladé vietnamky, která při takovéto ceremonii v pražském vietnamském centru Sapa figurovala mezi oceněnými „*Sjede se sem velké množství rodin, i třeba babičky, dědové, a jiný příbuzný. Se mnou tam třeba byla mamka s tátou, a babička. Vždycky ty, co maj na vysvědčení vyznamenání, dostanou diplom, ...*“ „...*má to pro mě význam. Docela velký. Jsem ráda hlavně za rodiče, kteří na mě byli fakt*

¹⁰⁵ ELSER, M. [et al.]. *Encyklopedie náboženství*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997. s. 48-51.

¹⁰⁶ Tamtéž. s. 352-354.

¹⁰⁷ Respondentka, R-6.

pyšný“.¹⁰⁸ Z výpovědí respondentů jsem nabyla přesvědčení, že pro každého vietnamského rodiče je velkou ctí, pokud mezi oceněnými figurují i jejich děti (ostatně tak je tomu i u množství českých rodičů), a proto se může zdát, že na ně mnohdy kladou na naše podmínky až nepřiměřený tlak.

Zde bych ráda zdůraznila, že akcent, který Vietnamci kladou na životní úspěchy svých ratolestí, je nepoměrně větší než je tomu, dle mého názoru, běžné v západní společnosti. *“Studijními výsledky svých potomků se vietnamští rodiče velmi pyšní. Známé vietnamské přísloví praví: je-li syn lepší než otec, je rodina šťastná. Platí to ostatně i pro dcery.“*¹⁰⁹ Když jsem se ptala mých respondentů, zda jim podobně jako mě připadá tento tlak ze strany rodičů občas neúměrně vysoký, sedmi z devíti z nich to tak nepřišlo. Naopak, jim se to zdálo přirozené a ne úplně chápali to, jak to s motivací ke vzdělání funguje ve většině českých domácností. Vypovídali, že české děti nejsou v přístupu ke vzdělání tak zodpovědné, jako ty vietnamské. *„...český spolužáci kolikrát místo učení tráví čas poflakováním, holky třeba po obchodákách, některý zas choděj za školu, neberou to vůbec zodpovědně, je jim to jedno a školu neřešej, ...“*¹¹⁰

Zbylý dva respondenti uvedli, že tlak ze strany rodičů jim není příjemný a často mají problém s plněním jejich přání. *„...i když sem se fakt učila, kolikrát sem ve škole dostala špatnou známku. Rodiče to moc nechápali, asi si spíš nechtěli připustit, že nejsem tak dobrá v učení jak by chtěli...“*¹¹¹

Respondenti v několika případech dále vypovídali, že jsou od útlého věku zvyklí od rodičů poslouchat, jaký význam bude mít vzdělání v jejich pozdějším věku. Velmi často jim dávají rodiče příklad ze svého života, kdy se přistěhoval do nové země, kde neuměli jazyk a začínali „od nuly“, a to jen proto, aby zajistili to nejlepší vzdělání pro své děti, které má jejich potomkům zajistit kvalitnější život v dospělosti. To je pro rodiče hlavní motivací, kvůli které jsou ochotni pracovat několik let v kuse od „rána do večera“, a to doslova. Mohu to uvést na příkladu rodiny, se kterou sousedím. Tato rodina si otevřela malý obchod s potravinami ve čtvrti, ve které žijí s rodiči. Tento obchůdek funguje již druhým rokem, a o obsluhu a chod se stará matka rodiny, která pracuje od 6.00 do 20.00 hodin každý den v týdnu, včetně víkendů, přičemž co vím, tak si za ty dva roky pouze dvakrát zkrátila svou pracovní dobu od 6.00 do 16.00 hodin. Důvody byly takovéto, v prvním případě se jednalo o narozeninovou oslavu

¹⁰⁸ Respondentka, R4.

¹⁰⁹ VASILJEV, Ivo. Dynamika národních tradic a vlivů nového prostředí v životě vietnamské komunity v České republice. In ČERNÍK, Jan – IČO, Ján – KOCOUREK, Jiří (ed.) [et al.] *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. vyd. Jinočany: H&H Vyšehradská, 2006. s. 120.

¹¹⁰ Respondetka, R-10.

¹¹¹ Respondetk., R-8.

jejích dětí (syn 6 let, dcera 18 let¹¹²), na které bylo okolo 150 hostů, příbuzných a známých jejich rodičů (když jsem si nechala o této oslavě vyprávět od 18ti-leté dcery, uvedla mi, že z takového počtu hostů byla zaskočena a rozpovídala se také o honosné oslavě narozenin vietnamské kamarádky, kterou navštívila v Praze. Tato oslava čítala okolo 300 lidí, celá oslava se mé respondentce jevila spíš jako moderní česká svatba, přičemž oslavenkyně byla oblečena takřka jako nevěsta, na zdech visely plakáty s její podobiznou v nadživotní velikosti, všude byly bohatě prostřené stoly a jiné). Vráťm-li se k oslavě narozenin mé respondentky, tato mladá slečna vypověděla, že hlavní „hvězdou“ večera nebyla ona sama, která slavila 18-té narozeniny, nýbrž její 6tiletý bratr. Stěžejními dárky zde byly obálky s penězi, které z větší části pokryly útratu na tak početnou oslavu. Zde bych poukázala na důležitý kult muže (který je patrný z protěžování šestiletého bratra), který mezi Vietnamci panuje. Jedno vietnamské přísloví dokonce říká

„Mít jednoho syna znamená mít děti, mít deset dcer znamená nemít nic.“¹¹³

Ve druhém případě si tato paní zkrátila pracovní dobu kvůli maturitnímu plesu své dcery. Z času, který tráví v práci je zřejmé, že nemá žádné osobní volno, v podstatě ani čas, který by trávila s dětmi. Jak ale vyplývá z rozhovoru s její dcerou¹¹⁴, jim to doma nevadí, jsou na to od útlého věku zvyklí a vědí, že matka dělá vše jen pro to, aby se její děti měly v budoucnu dobře. Nicméně o společný čas se úplně neochudí, každý den spolu intenzivně tráví hodinu a půl až dvě hodiny času při společné večeři, která bývá zpravidla několika-chodová a svojí matku navštěvují v průběhu dne v rodinném obchodě. Večeře je pro Vietnamce oproti lidem ze západních zemí (pro které je hlavním a v zásadě nejdůležitějším a nejvydatnějším jídlem dne oběd) hlavním chodem dne. Tuto tradici si Vietnamci přinesli ještě z Vietnamu. Ve Vietnamu to mají takto nastavené už odpradávná, a je to způsobeno tím, že přes den byly ženy zvyklé pracovat na polích, kde si daly vydatnou snídani, poté posvačily pouze malý oběd, například v podobě vietnamských polévek či nudlů, a až večer si dopřály večeři v podobě plnohodnotného, několika-chodového jídla.¹¹⁵

Jedním z důvodů pro volbu tohoto tématu je můj subjektivní dojem z této komunity. K Vietnamcům jsem měla vždy kladný vztah a jejich odlišná kultura se mi jevila jako velice

¹¹² Respondentka, R-10.

¹¹³ VASILJEV, Ivo. *Za dědictvím starých Vietů*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 1999. Imigrace, adaptace, majorita; 1. díl. s. 159.

¹¹⁴ Respondentka, R-10.

¹¹⁵ LY DANG, Le. „Ti Vietnamci jsou divní...“. *Viet magazín*, 2011, č. 8, s. 20.

zajímavá a atraktivní, právě pro její odlišnost od té naší. Vždy jsem s nimi měla dobré osobní zkušenosti, tito lidé se mi zdáli jako velmi milí, vstřícní, ochotní a pracovití. Ačkoli přiznávám, že je to můj subjektivní pocit.

V článku Karen Pyke „*The Normal American Family*“ as an Interpretive Structure of Family Life Among Grown Children of Korean and Vietnamese Immigrants“¹¹⁶ můžeme pozorovat obdobné tendence v chování, jako u Vietnamců, kteří žijí v České republice. Autorka v této studii hovoří o vietnamských a korejských přistěhovalcích v USA. Zdůrazňuje právě důležitost konfucianismu, který je pro Vietnamce v USA podobně důležitý jako pro Vietnamce v České republice. Od mladých Vietnamců se očekává respekt, poslušnost, úcta ke stáří, rodinná oddanost a v neposlední řadě je taktéž kladen důraz na vzdělání, které je primárním prostředkem pro kvalitní život. Stejně tak, jako je tomu v Čechách, tak i v USA mají mladí Vietnamci tendenci přijímat americké hodnoty a normy. A také zde existují určité konflikty ve vztahu mezi rodiči a jejich dětmi¹¹⁷.

Na závěr této kapitoly ještě uvedu tragický případ, který se odehrál v době, kdy jsem finišovala mou bakalářskou práci. V období maturit se v různých periodikách a médiích¹¹⁸ odvysílala zpráva o tragickém ukončení mladého života. Vietnamský žák Uherskohradištského gymnázia skočil z okna školní budovy. Reagoval tak na neúspěšně zakončenou maturitní zkouškou z Českého jazyka. Při přečtení této zprávy mě ihned napadlo právě nadprůměrné lpění rodičů na studijních výsledcích mladých Vietnamců. Nicméně neznám podrobnosti, a takovéto případy se prokazatelně staly i mezi občany majoritní společnosti. Jako příklad mohu uvést téměř stejnou situaci, se kterou jsem se setkala na střední škole, kterou jsem navštěvovala. Jeden z mých spolužáků, který měl též problémy se studiem, a pravděpodobně měl i jiné osobní trable, taktéž ukončil svůj život předčasně skokem z okna. Nedá se tedy s určitostí říci, že na vietnamského studenta byl kladen přehnaný nárok, co se týče jeho studia, kvůli kterému by se uchýlil k takovémuto činu, nicméně tuto teorii nelze ani vyloučit

¹¹⁶ PYKE, Karen. „The Normal American Family“ as an Interpretive Structure of Family Life Among Grown Children of Korean and Vietnamese. *Journal of Marriage and Family*, Feb., 2000, vol. 62, no. 1, pp. 240-255. [cit. 2012-06-26]. URL: <<http://www.jstor.org/>>.

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ BARTONÍČEK, Radek – GABZDYL, Josef. *Vietnamský student skočil z okna gymnázia, neudělal maturitu z češtiny* [online]. 1.6.2012. [cit.2012-06-23]. URL: <http://zpravy.idnes.cz/neuspesny-maturant-z-uherskeho-hradiste-se-zabil-f77-/krimi.aspx?c=A120601_105437_zlin-zpravy_jog>.

9. ODLIŠNOSTI V CHOVÁNÍ ANEB TI VIETNAMCI JSOU ALE DIVNÝ

Druhou část názvu této kapitoly jsem si vypůjčila z názvu rubriky časopisu Viet magazín. Jedná se o měsíčník, který informuje o všem, co souvisí s Vietnamem či s Vietnamci na území České republiky.

Zde se chci zaměřit na odlišnosti, či dokonce předsudky, které okolo Vietnamců v České republice vznikají. Budu čerpat jednak z Viet magazínu, z názorů většinové společnosti a v neposlední řadě z názorů mých respondentů. Dále se pokusím nastínit „tradiční“ vietnamské hodnoty, postoje, životní styl, který se od toho českého může mnohdy lišit.

Jednou jsem se setkala s názorem ženy, která žila řadu let v panelovém domě, a jako sousedi se jí nastěhovali Vietnamci. Neustále si stěžovala na zápach, který jí nebyl příjemný. Podle této ženy se zápach linul z jedné z oblíbených vietnamských pochoutek, vařeného kuřete (které posléze marinují či namáčejí do různých omáček a nebo jej jinak upravují). Zatímco Češi mají radši dokřupava vypečené kuře, pro Vietnamce je typické spíše to vařené. O tomto se zmiňuje i článek ve Viet magazínu číslo 21.¹¹⁹ O jídle jsem mluvila s mými respondenty, a jedna respondentka, R8 se zmínila, že ačkoli doma je častým zvykem kuřecí maso vařit či dusit, ona to absolutně nesnese. Ostatní mi také potvrdili, že je u nich doma narazíte spíše na vařené kuřecí maso (což samozřejmě nevylučuje, že tento druh masa upravují i jiným způsobem), nicméně mají ho rádi a nevadí jim. Ohledně jídla jsem se setkala ještě s další reakcí, pro Vietnamce v České republice velmi častou. Malá šestiletá Vietnamka, která má českou „babičku a dědu“, u nich zásadně nejí rýži. Kdežto je-li u svých biologických rodičů, velmi si na ní pochutnává, což je zřejmě zapříčiněno odlišnou úpravou a kvalitou tohoto pokrmu. Stejný problém popsala i sestra šestiletého vietnamského chlapce, který odmítá jíst rýži ve školní jídelně. Nicméně jak tato jeho sestra¹²⁰ vypovídala, i ona je z domova zvyklá na tradiční kvalitu a úpravu vietnamské rýže, a s rýží, se kterou se setkala ve školní jídelně má problém.

Hodně Čechů vidí Vietnamce jako ty divné, co se nechtějí s nikým bavit, jsou uzavření, nevyhledávají osobní kontakty mimo své krajany. Toto platí hlavně pro starší generaci a je to dle mého názoru dáno hlavně velmi odlišným kulturním prostředím, než ve kterém strávili své dětství a dospívání, a v neposlední řadě jazykovou bariérou, která je u starších Vietnamců zcela patrná.

¹¹⁹ LY DANG, Le. Kuře? Radši vařené než pečené!. *Viet magazín*, 2011, č. 21, s. 20.

¹²⁰ Respondentka, R-10.

Dalším, pro Čechy „divným“ obyčejem, může být to, že Vietnamci neslaví narozeniny. Když jsem se na to ptala samotných mladých Vietnamců, všichni mi odpověděli, že dnes už se v jejich rodinách oslavy narozenin pořádají. Nicméně většinou jenom pokud se to týká dětí. Slečna R4 uvedla: „*Na narozky sice dostanu vždycky nějaký ten dárek, ale pak v průběhu roku dostanu jen tak fakt velký dárek, i když nic neslavím. Ale je pravda, že mladší bratr dostává k narozeninám celkem drahé dárky, a většinou jich je víc než jeden. Dostane třeba různý Play Stationy, X Boxy, já se v tom nevyznám, a jinou elektroniku kterou si bratr přeje.*“

Jak mnozí mladí Vietnamci přiznávají, takřka dennodenně se setkávají s divnými otázkami, se kterými se na ně obrací jejich kamarádi i cizí lidé z řad majoritní společnosti. Tuto situaci hezky popsala mladá vietnamská pisatelka ve Viet magazínu¹²¹. „*A umíš takovýto KUNG-FU?(kupodivu sporadicky doprovázeno typickou gestikulací představující bojové chmaty).* > „*Ne kámo, ale umím takovýto Kung-pao*“... zkrátka to, že někdo vypadá asijsky, neznamená, že je další Jackie Chan.“¹²² Dále autorka uvádí další zajímavý postřeh: „*A říkám to tvoje jméno správně?*“ > „*Ne, neříkáte. Jaký Trank?! Je to Čan. Nedivte se pak, že se představujeme českým jménem.*“¹²³ Jak autorka uvádí, překlad jejich jména by nebyl úplně ideální, pak by se pisatelka musela jmenovat „*Stránka*“, její maminka „*Vůně*“, otec „*Krájet*“, bratranec „*Škola*“, teta „*Kulatá*“. Co se jmen týče, to první v řadě je příjmení po otci. Prostřední jméno značí, zda je jeho nositelem muž či žena A třetí jméno je křestní. A takových zákonitostí je více, pokud má jméno ještě přídomek, dává se takový, aby jméno dávalo nějaký hlubší význam (například „*jarní květ*“).¹²⁴ Ačkoli se nám to může zdát složité, mladí Vietnamci mi vypověděli, že to sice má svá pravidla, ale není tak složité je pochopit a oni sami se v nich orientují.

Jednou z dalších kulturních „zvláštností“ je užívání úsměvu ve vietnamském kontextu. Pro Evropana značí úsměv nějakou radostnou událost, která je spojena se štěstím, humorem. Toto sice platí i pro Vietnamce, nicméně ti, kteří vyrůstali ve Vietnamu, používají smích k vyjádření ještě i jiných emocí. Smích u nich značí například neznalost, nepochopení otázky, když je uvedete do rozpaků nebo dokonce smutek (můžeme se setkat s tím, že vietnamský rodič trestá svého potomka s úsměvem na rtech, což ovšem neznačí, že by měl radost, nýbrž že je mu to nepříjemné). Položíte-li například Vietnamci otázku, které nerozumí, začne se chichotat a usmívat, a Vám se to může jevit urážlivé (situace kdy se díváte, proč se ten

¹²¹ TRANG, Thu Do. A umíš takovýto Kung-fu?. *Viet Magazín*, 2011, č. 16, s. 21.

¹²² Tamtéž.

¹²³ Tamtéž.

¹²⁴ Tamtéž.

Vietnavec směje a neodpovídá). Zde uvedu dva příklady konkrétního použití úsměvu, v prvním případě se jedná o rozhovor dvou kamarádů, ve druhém se jedná o výpověď české učitelky, která učila vietnamské žáky: „*Kamarád ke mně s úsměvem na tváři přišel a říkal: „Viš, moje sestra má něco v břiše.“* Zaradoval jsem se a vyhrkl: „A kdy se to narodí?“ Chuan mi vysvětlil, že je jeho sestra vážně nemocná.“¹²⁵ „*Asi jsem řekla něco moc vtipného, děti se začaly smát, řekla jsem si. Po hodině jsem ale odchytila jednoho žáčka a zjistila jsem, že děti výkladu vůbec nerozuměly, a proto se usmívaly.*“¹²⁶ Sama jsem toto zažila u otce jedné své respondentky, u kterého jsem se divila, proč mi neodpovídá na otázku a jen se usmívá. Nicméně mě samotné bylo trapné zeptat se znovu. Domnívám se tedy, že jsem asi mluvila příliš potichu a on mi nerozuměl, nicméně nezeptal se mne znovu, co jsem říkala, jen se usmíval (domnívám se, že to nebylo výběrem otázky, jednalo se o zcela banální záležitost). Nicméně co se týče samotných respondentů, se kterými jsem mluvila ani u jednoho z nich jsem podobné tendence nezaznamenala.

10. „TRADIČNÍ“ VIETNAMSKÁ RODINA

Pro Vietnamce jsou velmi běžné úzké kontakty s celou širokou rodinou. Rodinné vztahy vždy staví na první místo. Jak mi vypověděli moji respondenti, všeobecně známým faktem, který je patrný u Vietnamské komunity nejen v Čechách, ale po celé Evropě a snad i jinde, je vzájemná pomoc mezi krajany. Vietnamské příbuzenské skupiny častokrát velmi pomáhají jednotlivcům i celým rodinám v běžných starostech se živobytím, s podnikáním a jinými problémy. Častým jevem je pomoc při zakládání nového podniku, a to jak finanční, tak fyzická.

Ve vietnamské rodině má poslední slovo otec nebo nejstarší syn. Pro Evropany je typické, že příbuzenství z obou stran, jak z matčiny, tak z otcovy, příkládají stejnou váhu. V České republice se ani terminologicky nerozlišuje mezi oběma rodovými liniemi. Ve vietnamské společnosti, stejně tak jako v české přechází na děti příjmení z otcovy strany. Co se ovšem týče manželství, vietnamská žena si po sňatku s mužem ponechává své dívčí jméno. Dochází tedy k tomu, že děti, které vzejdou s tohoto sňatku, mají shodné příjmení pouze s otcem. U Vietnamců se také důsledněji rozlišuje mezi mladšími a staršími sourozenci, mezi strýci a tetami z otcovy či matčiny strany. Větší detail je kladen na starší generaci, v té mladší

¹²⁵ KOCOUREK, Jiří. S vietnamskými dětmi na českých školách. In ČERNÍK, Jan – IČO, Ján – KOCOUREK, Jiří (ed.) *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. vyd. Jinočany: H&H Vyšehradská, 2006. s. 149.

¹²⁶ Tamtéž. s. 150.

se pod stejný termín řadí ženšší i mužšší příbuzní. Potom to vypadá následovně, staršší bratr je „anh“, staršší sestra „chi“, ale mladšší sourozenec je označován pouze „em“, ať se jedná o bratra, či o sestru. Mladšší bratr otce, tedy strýc potomků, se nazývá „chu“, kdežto jeho staršší bratr se nazývá „bac“. Pokud má otec sestry, označují se shodně „co“. Strýcům z matčiny strany říkají synovci a neteře „cau“, tety z matčiny strany jsou „di“. Kdežto všichni synovci a neteře ze strany bratrů i sester, a pro všechny vnuky a vnučky od dcer i synů mají společné označení, „chau“. Je typické, že se v běžné řeči nerozlišují ani bratrance a sestřenice a jsou označováni jako bratři a sestry.¹²⁷ Osoby, které jsou buď stejně staré nebo alespoň skoro stejného postavení si vzájemně říkají „staršší bratře“, „staršší sestro“. Protože je těchto příbuzenských termínů a zákonitostí více než dost, rozhodně to samotní Vietnamci nemají lehké a snadno se mohou dostat do svízelné situace, oproti našim zvyklostem mají mnohem větší problém rozlišit mezi tím, komu tykají a komu vykají.¹²⁸

11. MEZIGENERAČNÍ PROBLÉMY A KONTRAINDIKACE V RODINĚ

Již z předešlé kapitoly vyplývá, že přání vietnamských dětí se ne vždy shoduje s přáním rodičů a to i v tak zásadní otázce, jako je výběr partnera na celý život. Někteří rodiče „banánových dětí“ vyžadují partnera vietnamského původu „stůj co stůj“ a to i přes nelibost jejich potomků. Vietnamská studentka diplomacie Nguyen Thi Thuy Duong se vtípně a přesto výmluvně k problému rodičů s výběrem partnera vyjádřila ironickou větou: „Mami, chodím s Čechem.“ „Cože? To snad nemyslíš vážně!“ Snad ani oznámení o vyhoštění ze země by s našimi rodiči nezamávalo tak jako zpráva o tom, že jejich ratolest má vážnou známost s příslušníkem českého národa.“¹²⁹

Integrace vietnamských potomků může, a častokrát se tak děje, vyvolávat rozpory v rodině. Problémem může být například ne-vietnamský partner mladých Vietnamců či odkloňování se od „tradičních“ vietnamských hodnot, jak vypovídá článek *Dvojí život banánových dětí* od Nguyen Thi Thuy Duong. Popisuje například faux pa, které se jí stalo při večeři s prarodiči. Situace byla banální, místo hůlek si vzala vidličku. Pro někoho nepodstatná věc, její prarodiče to ovšem celkem pobouřilo. Kuriózní situace nastala i v době, kdy jela se

¹²⁷ VASILJEV, Ivo. Za dědictvím starých Vietů. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 1999. Imigrace, adaptace, majorita; 1. díl. s. 180.

¹²⁸ Tamtéž. s. 181.

¹²⁹ NYGUYEN, Thi Thuy Duong. Banánové děti v české džungli [online]. *Lidové noviny*, 28.3.2008, [cit. 2012-06-26]. URL: <http://www.lidovky.cz/bananove-deti-v-ceske-dzungli-djn-/ln_domov.asp?c=A080328_144645_ln_domov_glu>.

spolužáky na vodácký kurz. Tam si sebou vzala ešus, ke kterému si namísto lžice omylem sbalila hůlky.¹³⁰

Podobné rozpory, jako ty, které se objevují ve vietnamských rodinách kvůli kulturnímu vzdalování se mezi rodiči a dětmi, popisuje i článek *Strategic Transformation: Cultural and Gender Identity Negotiation in First-Generation Vietnamese Youth*. Dvojice autorů, Tom Stritikus a Diem Nguyen, zde popisují despotické dodržování hodnot, na kterých vietnamští rodiče v USA trvají. Jedná se o situace, kdy svým dětem zakazují trávit volný čas s majoritou, o protějšku opačného pohlaví s ne-vietnamským původem vůbec nemůže být řeč.¹³¹ Situace, kterou popisuje článek, je dle mého názoru mnohokrát přísnější, nežli situace u Vietnamců žijících v ČR. Nicméně kontaktu s ne-vietnamskou mládeží rodiče stejně nezabrání, protože mladí Vietnamci nejen v USA hojně využívají kontaktů ve škole, odkud pochází mnoho jejich přátel. Článek také poukazuje na vztah Vietnamců ke vzdělání. Tento vztah je zpravidla velmi kladný. Vietnamští studenti v USA jsou rovněž ve výuce často nadprůměrní a vyznačují se velkou úctou ke svému učiteli. Autor Ivo Vasiljev zmiňuje pro Čechy celkem netradiční nošení dárků učiteli.¹³² Pro českou společnost je to většinou nezvyklé, dokonce to může vyvolávat rozpaky, zda nejde třeba o úplatek.

Ptala jsem se mých respondentů, zda se u nich v rodině objevil rozpor v důsledku generační problematiky. „*Ano, například, že české dívky mohou chodit s klukem už v pubertě. Ale vietnamské dívky spíše od dovršení věku osmnácti let či až dostuduje školu. A to se mi moc nezamlouvá.*“¹³³

Další respondentka uvedla jako příklad mezigeneračních problémů následující: „*Moji rodiče už sice nezastávají tento názor, že svého prvního partnera může mít dívka až na vysoké, ale u spoustu rodin to takhle chodí.*“¹³⁴ : „*Generační rozdíly jsou někdy dost velké. Zejména v některých názorech na danou věc. Rodiče byly vychováni podle vietnamských pravidel. Mladý Vietnamci jsou ovlivněni evropskou kulturou a neznají Vietnam. Berou Čechy jako svůj domov.*“¹³⁵

¹³⁰ NGUYEN. Thi Thuy Duong. *Dvojí život banánových dětí* [online]. 7.2.2008. [cit. 2012-06-26]. URL: <<http://klubhanoi.cz/view.php?cislocclanku=2008020701>>.

¹³¹ STRITIKUS, Tom – NGUYEN, Diem. *Strategic Transformation: Cultural and Gender Identity Negotiation in First-Generation Vietnamese Youth* [online]. *American Educational Research Journal*, vol. 44, no. 4, Dec., 2007, pp. 853-895. [cit. 2012-06-27]. URL: <<http://www.jstor.org/>>.

¹³² VASILJEV, Ivo. Dynamika národních tradic a vlivů nového prostředí v životě vietnamské komunity v České republice. In ČERNÍK, Jan – IČO, Ján – KOCOUREK, Jiří (ed.) [et al.] *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. vyd. Jinočany: H&H Vyšehradská, 2006. s. 120.

¹³³ Respondentka, R-4.

¹³⁴ Respondentka, R-8.

¹³⁵ Respondentka, R-3.

Další problém vyvstávající ve vietnamské rodině může být následující: „*V Česku není důležitá společná večeře, ve vietnamském zvyku je to velice důležité, takže se nemohu místo večeře pohybovat venku s kamarády, občas jsem ten zvyk porušil a rodiče nebyli moc nadšení*“.¹³⁶ Všechny uvedené sváry mají pravděpodobně základ v prostředí, ve kterém vietnamské děti vyrůstají. Toto kulturní prostředí je velice vzdálené vietnamským kulturním hodnotám. Vietnamští rodiče jsou více konzervativní, mají odlišné názory než mladí Vietnamci vychovávaní v evropském prostředí.

Velmi častý mezigenerační problém vzniká také mezi dětmi a jejich prarodiči, kteří bývají ještě více konzervativní nežli rodiče. Mladí Vietnamci, kteří jsou vychovávaní v evropské kultuře, jsou obklopeni spoustou přátel, rádi s nimi tráví svůj volný čas, chodí se jen tak ven „poflakovat“. Jak se respondenti zmínili ve svých výpovědích, pro rodiče, kteří si v České republice do určité míry zvykli žít a přijali místní pravidla, to není až taková překážka a když to není každodenním pravidlem, své děti bez problémů pustí ven s kamarády. Ovšem problém může vyvstat spíše se zmíněnými prarodiči, kteří nechápu důraz, který kladou mladí lidé na své přátele a silně jej odsuzují. Jak již bylo zmíněno, velmi důležitou roli hraje večeře a vietnamští prarodiče by absolutně neakceptovali, kdyby jejich vnouče dalo přednost kamarádům před společným setkáním s rodinou.

12. CESTA TAM A ZASE ZPĚT

Takřka bez výjimky je pro vietnamské rodiče velmi důležité, aby jejich potomci uměli vietnamský jazyk a nezapomněli na svůj vietnamský původ. Tento důraz kladou na děti jednak proto, že do budoucna se jim v pracovním nasazení může tato řeč hodit a hlavně z toho důvodu, aby jejich děti nezapomněly na svůj původ. Jak mi mí respondenti vypověděli, nemají příliš chuť učit se vietnamský jazyk, nicméně jejich rodiče na tom trvají.

*„Táta s mámou mě pořád nutili, abych se učila vietnamštinu, nejen že s nima mluvím vietnamsky, ale abych se učila i gramatiku z knížek. Hrozně mě to otravovalo. Ale je fakt, že až budu mít děti, tak je přinutím, aby se naučily oba jazyky. Stejně tak, jako moji rodiče přinutili mě a dnes jsem za to nesmírně ráda.“*¹³⁷

Svých respondentů jsem se ptala, jak jsou na tom se znalostí vietnamského jazyka.

¹³⁶ Respondent, R-7.

¹³⁷ Respondentka, R-6.

Takřka všichni, až na jednu dívku, jsou na tom jednoznačně lépe v jazyce českém (při elektronické komunikaci přes e-mail mě jedna z respondentek upozornila na gramatickou chybu, kterou jsem napsala). Nicméně všichni uvedli, že rodiče je do studia vietnamštiny nutí a přejí si, aby tento jazyk ovládali minimálně stejně jako jazyk český.

U vietnamských dětí bývá pravidlem, že během svého života alespoň na pár měsíců navštívily své příbuzné ve Vietnamu. Všichni mnou oslovení tam nejméně dvakrát byli, a to minimálně na dva měsíce. Jak sami vypovídali, rodiče je tam posílají, aby nezapomněly na vietnamskou kulturu, tradice, aby věděli, jak žili jejich rodiče. Samotné děti a dospívající vědí, že je to pro jejich rodiče velice důležité.

*„Do Vietnamu se mi vůbec nechtělo. Poprvé mě tam rodiče poslali, když mi bylo 11 let. Jela jsem tam úplně sama, protože rodiče museli pracovat. Bylo to pro mě docela traumatizující, jet sama, do cizí země, bydlet tři měsíce u cizích lidí a to nemluvím o tom, jaký jsem měla strach z létání. Věděla jsem, že jsou to mé tety, strýcové, prarodiče, ale na začátku pro mě byly prostě cizí, nechtěla jsem k nim jet. Bála jsem se, co tam budu dělat tak dlouho. Nakonec se mi tam ale líbilo, a ráda se tam kdykoli zase podívám. I když zase jen na dovolenou, žít bych tam tedy rozhodně nechtěla“.*¹³⁸

*„Celková životní úroveň je ve Vietnamu mnohem nižší než doma. Město, ve kterém žiju je modernější, je zde větší kulturní vyžití, více zábavy. Mám tady kamarády, a je to prostě můj domov“.*¹³⁹

Většina z mých respondentů by se do Vietnamu nechtěla vrátit natrvalo, ale občasné návštěvy vítají. Nicméně jak sami vypověděli, mají to spíše jako hezkou dovolenou v exotické zemi. Ačkoli rodiče těchto „banánových dětí“ by se do Vietnamu na stáří rádi vrátili, jejich potomci tuto touhu většinou nesdílejí. Ovšem i výjimky se najdou. Jediná z mnou oslovených respondentek by si dokázala představit žít ve Vietnamu.

„Nebyl by pro mě problém se vrátit zpět do Vietnamu, přece jenom, všude budu jen cizinka. Myslím si, trh práce ve Vietnamu se velmi rozšiřuje a s evropským vzděláním bych se

¹³⁸ Respondentka, R-4.

¹³⁹ Respondent, R-7.

potencionálně mohla mít lépe než zde v České republice. Další výhodou je znalost dalšího jazyka.“¹⁴⁰

Z výpovědí mladých Vietnamců tedy vyplývá, že ačkoli mají Vietnam rádi, líbí se jim tamní příroda, jsou jim blízcí tamní lidé, natrvalo by se tam usadit nechtěli. Doma je pro ně většinou v České republice a vietnamská kultura je jim již velmi vzdálená. Někteří by si dokázali představit žít i mimo Českou republiku, ale ve většině případů uváděli některý ze států západní Evropy, nejčastěji například Německo.

13. DOMA JE PRO MĚ ...

Kde jsem doma? Ačkoli já mám v této otázce jasno a vím přesně co je pro mne domov, mladí Vietnamci to nemají s odpovědí až tak snadné. Je to snad Evropa, Česká republika, konkrétní město, ve kterém bydlí, konkrétní adresa na které bydlí nebo snad Vietnam? Pro většinu jedinců je domov spojen hlavně s lidmi, se kterými ho sdílíme, tedy s rodinou. Jenže tito mladí Vietnamci mají většinou část své rodiny v České republice a část rodiny ve Vietnamu. Jak se tedy s touto situací vyrovnávají?

Když sem se mých respondentů ptala, kde je pro ně doma, sedm z nich jednoznačně odpovědělo, že v České republice. Tuto zemi si oblíbili, mají zde své přátele, rodinu, navštěvují zde školu, kulturní akce, a jsou zcela jistě rozhodnutí, že doma je pro ně v České republice. Pouze dva z mých respondentů uvedli, že za svou domovinu považují Vietnam.

14. OTÁZKA PARTNERSTVÍ

Co se týče otázky partnerství, tak je česká společnost dle mého názoru celkem tolerantní. Partner z jiné země nežli z České republiky je pro většinu obyvatel spíše příjemným zpestřením, a ani samotní čeští rodiče s tím nemívají větší problém. Ačkoli zde spatřuji určitou toleranci, vím na druhé straně i o případech, kdy se k cizokrajnému partnerovi stavěla česká rodina negativně. Pokud si jejich děti domů přivedou občana západních zemí, nebývá to problém. Ten ale může nastat při výběru partnera například z arabských zemí. A u nás je velmi aktuální nepřijetí partnera (ze strany rodičů) romského původu.

¹⁴⁰ Respondetka, R-6.

Co se týče „*banánových dětí*“, jejich výpovědiv otázce partnerství se neshodují. Někteří uvádějí, že by radši českého partnera, jiní zase vietnamského. Jedna z respondentek uvedla, že je pro ni český partner, co se týče psychické stránky a pochopení, více vhodný nežli vietnamský, a je pro ni také atraktivnější. Ačkoli na druhou stranu hned uvádí, že by s tím její rodina měla asi problém a rozmlouvala by jí ho¹⁴¹. Další slečna z řad „*banánových dětí*“ uvedla, že by rodina partnera sice přijala, ale byla by z jejího výběru zklamaná.¹⁴² Další respondent se vyjádřil takto: „*Počáteční problém by tam asi byl, díky kulturní odlišnosti. Ale naše rodina hodnotí povahy člověka a národnost nehraje velkou roli.*“¹⁴³. Další dvě dotazované uvedly, že to vůbec neřeší, oni sami, ani jejich rodiče by neměli problém s tím přijmout ne-vietnamského partnera a takovouto otázkou se ani nezabývají. Uvedu zde ještě názor mladého muže, „*Doposud jsem měl jen české přítelkyně a poslední byla Slovenka. Líbí se mi určitě i Vietnamky, ale s nimi se nedostávám do kontaktu. Rodiče si přejí, abych si v budoucnu vzal Vietnamku, protože jsou věrnější, obětavější a rodina je pro ně to nejdůležitější.*“¹⁴⁴ S názorem že jsou Vietnamky věrnější a hlavně obětavější sem se setkala i v majoritní společnosti. V mém sousedství žije pán, který má za snachu „*mišenkou*“. Napůl Vietnamku, napůl Češku. Neustále ho překvapuje její obětavost, skromnost, doslova říká, že muži udělá, co mu na očích vidí.

Na závěr uvádím ještě názory tří respondentů, kteří se k míšeným manželstvím staví rezervovaně. Jak uvedla dívka R5, chtěla by určitě vietnamského partnera, jednak proto, že ji Češi nepřitahují, jednak proto, že by s tím měli rodiče problém. Další respondentka by si přála jednoznačně vietnamského partnera a zároveň s tím si klade podmínku, že s ním chce komunikovat v českém jazyce¹⁴⁵. A do třetice slečna, kterou jsem pracovně označila R4 si také přeje vietnamského partnera a to z toho důvodu, že: „*upřednostňuji vietnamské zvyky před těmi českými a v neposlední řadě je to přání rodičů*“. Jak sama zmiňuje, to, že je to přání rodičů pro ni má maximální váhu a respektuje to.

¹⁴¹ Respondentka, R-2.

¹⁴² Respondentka, R-6.

¹⁴³ Respondent, R-3.

¹⁴⁴ Respondent, R-7.

¹⁴⁵ Respondentka, R-1.

15. ZÁVĚR

Ve své kvalifikační práci jsem si již na začátku vytyčila jasný cíl, a to přiblížit identitu mladých Vietnamců vyrůstajících v České republice, takzvaných „*banánových dětí*“. Rozhodujícím faktorem pro mne bylo, jak samy sebe tito mladí lidé identifikují.

Skutečností, které ovlivňují jejich smýšlení o sobě samém je hned několik. Na jedné straně je to rodina, která hraje v životě zásadní roli a v procesu formování osobnosti je velmi důležitá. Z rodiny si odnáší základní hodnotové systémy, které mohou být v mnohém odlišné od hodnot české společnosti, se kterou přicházejí dennodenně do kontaktu a do které se ve většině akulturovali. Na straně druhé je to právě česká společnost, která je v jejich životě zásadně ovlivňuje. Dostávají se tak do situace, kdy vyrůstají na hranicích dvou kultur, od sebe vcelku zásadně vzdálených.

Z mého výzkumu vyplývá, že jen hrstka mnou oslovených Vietnamců má v otázce sebe-identifikace jasno. Ostatní spíše tápou mezi českou a vietnamskou identitou, a sami nevědí, ke které se přiklonit, či kterou úplně vyloučit. Sami popisují, že se sebe-identifikací mají mnohdy problém, a mnohdy jim to přináší starosti. A to hlavně jde-li o rozpor v rodině, který vychází z odlišných hodnotových systémů, kultury a životních hodnot.

Poněvadž jsou respondenti neustále vystavováni působení českého prostředí, tudíž se na nich česká kultura silně podepsala. Kdybychom pominuli fyzický vzhled, takřka nepoznáme, že se jedná o spoluobčana původem z Vietnamu. Jejich jazykové schopnosti jsou natolik dokonalé, že ve většině mluví bez jakéhokoli přízvuku. V případě mnou oslovených Vietnamců se jednalo buď o enkulturaci, kdy se adaptovali na české kulturní hodnoty a přijali je za své, anebo se akulturovali, jak již bylo zmíněno.

Bylo by více než zajímavé rozšířit práci ještě o názor majoritní společnosti. Vysledovat, zda by mladé Vietnamce dokázala chápat jako „typické Čechy“. Dokázala by na ně hledět bez předsudků a stigmat? Byla by schopna odprostit se od všudypřítomných stereotypů? Výsledky bádání tímto směrem by, alespoň dle mého soudu, byly pro českou společnost přínosné. Vždyť pro mnoho studentů základních, středních tak i vysokých škol už není nijak zvlášť výjimečná situace, kdy usedají do školní lavice právě s některým z mladých Vietnamců. Což lze považovat za životní skutečnost, která by do budoucna mohla ovlivnit jejich smýšlení a pohled na tuto minoritu.

Úplným závěrem zmíním ještě jeden z úhlu pohledu na téma „*banánových dětí*“. Zajímalo by mne, jak rodiče „*banánových dětí*“ vnímají odklon jejich potomků od „tradičních“ hodnot dálného východu. Jak vnímají změnu, kterou jejich děti procházejí, a

kteřá jim je mnohdy velmi vzdálená. Výzkumným otázkám nastíněným závěrem předkládané práce bych ráda věnovala prostor v rámci mé budoucí diplomové práce, nicméně prozatím je pro mne velkým handicapem neznalost vietnamského jazyka, s ohledem na skutečnost, že vietnamští rodiče ve většině případů příliš neovládají český jazyk.

SEZNAM ZKRATEK:

ČR	Česká republika
ČSFR	Československá federativní republika
ČSSR	Československá socialistická republika
ČVUT	České vysoké učení technické v Praze
DAMU	Divadelní fakulta Akademie múzických umění
FAMU	Filmová a televizní fakulta
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
USA	United States of America
VDR	Vietnamská demokratická republika
VSR	Vietnamská socialistická republika

POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA:

Monografie:

BAČOVÁ, Viera. *Etnická identita a historické zmeny: Štúdia obyvateľov vybraných obcí Slovenska*. 1. vyd. Bratislava: Veda, 1996. ISBN 80-224-0472-1.

ČERNÍK, Jan – IČO, Ján – KOCOUREK, Jiří (ed.) [et al.] *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. vyd. Jinočany: H&H Vyšehradská, 2006. ISBN 80-7319-055-9.

ERIKSEN, Thomas Hylland. *Antropologie multikulturních společností: Rozumět identitě*. 1. vyd. Praha: Triton, 2007. ISBN 978-80-7254-925-2.

ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie: Příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-465-6.

MARTÍNKOVÁ, Šárka. *Vietnamská komunita v Praze*. 1. vyd. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2010. ISBN 978-80-85394-72-6.

MURPHY, Robert. *Úvod do sociální a kulturní antropologie*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. ISBN 80-86429-25-3.

PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele*. 2. vyd. Praha: Triton, 2006. ISBN 978-80-7387-502-2.

VASILJEV, Ivo. *Za dědictvím starých Vietů*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 1999. Imigrace, adaptace, majorita; 1. díl. ISBN 80-85010-19-4.

Studie a články:

Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti [online]. [cit. 2012-06-25]. URL:

<http://www.mpsv.cz/files/clanky/3043/Analyza_romskych_lokalit.pdf>

BROUČEK, Stanislav. *Historie imigrace z Vietnamu do českých zemí* [online]. [cit.2012-06-23]. URL: <http://cizinci.mpsv.cz/files/clanky/107/vietnamska_etnika.pdf>.

BROUČEK, Stanislav – CVEKL, Jiří – HUBINGER, Václav [et al.]. Základní pojmy etnické teorie. *Český lid*, 1991, roč. 78, č. 4, s. 237-257. ISSN 0009-0794.

HLAVÁČEK, Petr. *Europaeana Pragensia aneb hledání evropské identity*. In HLA VÁČEK, Petr (ed.). *Bruncvík a vila: Přemýšlení o kulturní a politické identitě Evropy*. 1.vyd. Praha: Filosofický ústav ČR, 2010. ISBN 978-80-7308-308-3.

JANSKÁ, Eva – PRŮŠVICOVÁ, Alena – ČERMÁK, Zdeněk: Možnosti výzkumu integrace dětí Vietnamců v Česku: Příklad Základní školy Praha Kunratice [online]. *Geografie*, 2011, roč. 116, č. 4., s. 480-496. [cit. 2012-06-10]. URL: <http://geography.cz/sbornik/wp-content/uploads/2012/01/g11-4-6janska_prusvicova_cermak.pdf>

KOCOUREK, Jiří. Kořeny vietnamské migrace do ČR před rokem 1989. In ČERNÍK, Jan – IČO, Ján – KOCOUREK, Jiří (ed.) [et al.] *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. vyd. Jinočany: H&H Vyšehradská, 2006. ISBN 80-7319-055-9.

KOCOUREK, Jiří. Vietnamci v ČR. In LEONTIYEVA, Yana (ed.). *Menšinová problematika v ČR: Komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové)*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. ISBN 80-7330-098-2.

KOCOUREK, Jiří. Vietnamci v současné ČR. In ČERNÍK, Jan – IČO, Ján – KOCOUREK, Jiří (ed.) [et al.] *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. vyd. Jinočany: H&H Vyšehradská, 2006. ISBN 80-7319-055-9.

LY DANG, Le. „Ti Vietnamci jsou divní...“. *Viet magazín*, 2011, č. 8, s 20.

LY DANG, Le. Kuře? Radši vařené než pečené!. *Viet magazín*, 2011, č. 21, s 20.

MACEK, Petr. Psychologický výzkum identity: Vyčerpané nebo nevyčerpatelné téma. In

BLATNÝ, Marek (Ed.). *Metodologie psychologického výzkumu: Konsilience v rozmanitosti: Sborník z konference Sociální procesy a osobnost*. 1. vyd. Praha: Academia, 2006. ISBN 80-200-1450-0.

MARTÍNKOVÁ, Šárka. Česko-Vietnamské vztahy. In ČERNÍK, Jan – IČO, Ján – KOCOUREK, Jiří (ed.) [et al.] *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. vyd. Jinočany: H&H Vyšehradská, 2006. ISBN 80-7319-055-9.

MORÁVKOVÁ, Štěpánka – RADOLFOVÁ, Marie. *Počet obyvatel vzrostl, změnila se jejich* [online]. [cit. 2012-06-25]. URL: <[http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/7D002A581B/\\$File/1804120106_09.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/7D002A581B/$File/1804120106_09.pdf)>.

MÜLLEROVÁ, Petra. Vietnamské etnikum v České republice. In ŠIŠKOVÁ, Tatjana (ed.). *Výchova k toleranci a proti rasismu: Multikulturní výchova v praxi*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-182-2.

NGUYEN. Thi Thuy Duong. *Dvoji život banánových dětí* [online]. 7.2.2008. [cit. 2012-06-26]. URL: <<http://klubhanoi.cz/view.php?cisloclanku=2008020701>>.

NYGUYEN. Thi Thuy Duong. Banánové děti v české džungli [online]. *Lidové noviny*, 28.3.2008, [cit. 2012-06-26]. URL: <http://www.lidovky.cz/bananove-deti-v-ceske-dzungli-djn-/ln_domov.asp?c=A080328_144645_ln_domov_glu>.

PECHOVÁ, Eva. *Vietnamské tradiční svátky a oslavy*. In VASILJEV, Ivo. Hodnoty současné vietnamské společnosti. In ČERNÍK, Jan – IČO, Ján – KOCOUREK, Jiří (ed.) [et al.] *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. vyd. Jinočany: H&H Vyšehradská, 2006. ISBN 80-7319-055-9.

POLANSKÁ, Jitka – KADLECOVÁ, Markéta. *Banánové děti a jejich milující rodiče* [online]. [cit. 2012-06-10]. URL: <<http://clovekvtisni.cz/index2.php?id=143&idArt=730>>.

PYKE, Karen. „The Normal American Family“ as an Interpretive Structure of Family Life Among Grown Children of Korean and Vietnamese [online]. *Journal of Marriage and Family*, Feb., 2000, vol. 62, no. 1, pp. 240-255. [cit. 2012-06-26]. URL: <<http://www.jstor.org/>>.

REDFIELD, Robert – LINTON, Ralph – HERSKOVITS, Melville J. Memorandum for the Study of Acculturation [online]. *American Anthropologist*. Jan. - Mar., 1936, vol. 38, no. 1, pp. 149-152. [cit. 2012-06-26]. URL: <<http://www.jstor.org/>>.

RŮŽIČKA, Michal – HENIG, David. „Identita“ v sociálním výzkumu. In HOFÍREK, Ondřej – MAREŠ, Petr (eds.). *Sociální reprodukce a integrace: Ideály a meze: Sborník z konference*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav a Institut pro výzkum reprodukce a integrace společnosti, 2007. ISBN 978-80-210-4439-5.

STRITIKUS, Tom – NGUYEN, Diem. Strategic Transformation: Cultural and Gender Identity Negotiation in First-Generation Vietnamese Youth [online]. *American Educational Research Journal*, vol. 44, no. 4, Dec., 2007, pp. 853-895. [cit. 2012-06-27]. URL: <<http://www.jstor.org/>>.

SCHUETZ. Alfred. The Homecomer [online]. *American Journal of Sociology*. Mar., 1945, vol. 50, no. 5, pp. 369-376. [cit. 2012-06-26]. URL: <<http://www.jstor.org/>>.

TRANG, Thu Do. A umíš takovýto Kung-fu?. *Viet Magazín*, 2011, č. 16, s. 21.

VASILJEV, Ivo. Hodnoty současné vietnamské společnosti. In ČERNÍK, Jan – IČO, Ján – KOCOUREK, Jiří (ed.) [et al.] *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. vyd. Jinočany: H&H Vyšehradská, 2006. ISBN 80-7319-055-9.

VASILJEV, Ivo. Dynamika národních tradic a vlivů nového prostředí v životě vietnamské komunity v České republice. In ČERNÍK, Jan – IČO, Ján – KOCOUREK, Jiří (ed.) [et al.] *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. vyd. Jinočany: H&H Vyšehradská, 2006. ISBN 80-7319-055-9.

ZHOU, Min. Growing Up American: The Challenge Confronting Immigrant Children and Children of Immigrants [online]. *Annual Review of Sociology*, 1997, vol. 23, p. 63-95. [cit. 2012-06-10]. URL: <http://www.sscnet.ucla.edu/soc/faculty/zhou/pubs/Zhou_GrowingUpAmerican.pdf>.

WWW stránky:

CASA online [online]. poslední revize 24.6.2012 [cit.2012-06-24]. URL: <<http://www.casaonline.cz/>>.

Český statistický úřad [online]. c2012, poslední revize 22.6.2012 [cit.2012-06-23]. URL: <<http://www.czso.cz/>>.

JSTOR [online]. c2000-2012, last revision 24th of July [cit.2012-06-24]. URL: <<http://www.jstor.org/>>.

Klub Hanoi [online]. poslední revize 24.6.2012 [cit.2012-06-24]. URL: <<http://www.klubhanoi.cz/>>.

Ministerstvo vnitra České republiky [online]. c2010, poslední revize 23.6.2012 [cit.2012-06-23]. URL: <<http://www.mvcr.cz/>>.

Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. poslední revize 23.6.2012 [cit.2012-06-23]. URL: <<http://www.mpsv.cz/cs/>>.

Romská národnostní menšina | Vláda ČR [online]. c2009, poslední revize 26.5.2012 [cit.2012-06-25]. URL: <<http://web2006.vlada.cz/scripts/detail.php?id=16149>>.

Slovníky a encyklopedie:

JANDOUREK, Jan. Sociologický slovník. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.

ELSER, M. [et al.]. *Encyklopedie náboženství*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997. ISBN 80-7192-188-2.

Dokumentární filmy dostupné online:

RYŠAVÝ, Martin. *Banánové děti*. Česká televize, 2009. [cit. 2012-06-27]. URL: <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10267494875-bananove-deti/>>.

RYŠAVÝ, Martin. *Kdo mě naučí púl znaku*. Česká televize, 2006. [cit. 2012-06-27]. URL: <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10123607189-kdo-me-nauci-pul-znaku/>>.

Tiskové zprávy:

Cizinci v ČR: Vietnamci u nás zakořenili [online]. Český statistický úřad, 14.2.2012. [cit.2012-06-26]. URL: <http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/cizinci_v_cr_vietnamci_u_nas_zakorenili20120214>.

Vietnamská menšina v ČR chce být státem uznávanou [online]. ČT24, 18.4.2012. [cit. 2012-06-26]. URL: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/172692-vietnamska-mensina-v-cr-chce-byt-statem-uznavanou/>>.

BARTONÍČEK, Radek – GABZDYL, Josef. *Vietnamský student skočil z okna gymnázia, neudělal maturitu z češtiny* [online]. 1.6.2012. [cit.2012-06-23]. URL: <http://zpravy.idnes.cz/neuspesny-maturant-z-uherskeho-hradiste-se-zabil-f77-/krimi.aspx?c=A120601_105437_zlin-zpravy_jog>.

PHAN, Viet. *O krizi pubertálního věku vietnamské mládeže* [online]. 18. 08. 2008, poslední revize 28.5.2012 [cit.2012-06-23]. URL: <<http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/viet-phan.php?itemid=4025>>.

PŘÍLOHA:

Tabulka číslo 1.

Respdent	Pohlaví	Věk	Škola/zaměstnání	V ČR od
R1	Žena	17	SŠ	Narození
R2	Žena	19	SŠ	Narození
R3	Muž	27	VŠ	9-ti let
R4	Žena	17	SŠ	Narození
R5	Žena	19	SŠ	Narození
R6	Žena	19	VŠ	Narození
R7	Muž	18	SŠ	9-ti let
R8	Žena	20	VŠ	3 let
R9	Žena	20	VŠ	4 let
R10	Žena	18	SŠ	narození